

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה א/של"ו של הממשלה
יום ד', ה' בתשרי תשל"ו - 10.9.75
(בשעה 10.00)

נכחו השרים: י. רבין - יו"ר, א. אוזן, י. אלון, י. בורג, ח. בר-לב, מ. ברעם,
י. גלילי, ג. האוזנר, ש. הלל, א. ידלין, ג. יעקבי, ש. פרס, ח.י.
צדוק, מ. קול, ש. רוזן, י. רפאל, ו. שם-טוב

נעדרו השרים: י. רבינוביץ (בחול"ל), א. עופר

פרופ' א. ברק - היועץ המשפטי לממשלה (בסעיף 12)
ג. אבנר - מזכיר הממשלה
א. מזרחי - לשכת ראש הממשלה
ע. ערן - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
תא"ל א. פורן - מזכיר צבאי לראש הממשלה
סא"ל א. תהלה - לשכת שר הכטחון

סדר היום:

1. פתיחת משא ומתן על הסכם ביניים עם סוריה
2. ש א ל ו ת
3. עניינים מדיניים
4. הצעדים לקראת ביצוע ההסכם עם מצרים
5. יחסי העבודה בתעשייה האווירית
6. הפקעת קרקע בשטחים המוחזקים למטרות צבאיות
7. שינוי שער החליפין של המטבע
8. הטיפול בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה
9. חתימת קיום על כתב חנינה לפי סעיף 12 לחוק
יסוד: נשיא המדינה
10. ביטול הצעת חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון
והמשפט (מס' 15), תשל"ג-1973
11. ש א ל ה
12. תזכיר הצעת חוק יסוד: החקיקה
13. תזכיר הצעת חוק שדות עבודה בשעת חירום
(תיקון מס' 3), תשל"ה-1975
14. נסיעות שרים
15. מכירת נשק

1. פתיחת משא ומתן על הסכם ביניים עם סוריה

ראש הממשלה י. רבין:

השר האוזנר הגיש את השאילתא הבאה בכתב: "נתפרסם מפיו של שר החוץ המצרי כי על דעתה של ממשלת ישראל עומדות להפתח בקרוב שיחות עם סוריה להסדר ביניים. אני מבקש את ראש הממשלה להשיבני: הידוע לו דבר על כך, והאם נתקבלה מצד קיסינג'ר משאלה כל שהיא לגבי שיחות כאלה?"

כירוע, יש גם הצעה דחופה לכינוס מיוחד של הכנסת

בנושא זה.

לגבי הכנסת וודאי אביע המיחה, שהודעת שר החוץ המצרי היא נושא לכינוס מיוחד של הכנסת. אבל עכשו לגופו של דבר: כזכור, דיווחתי בממשלה שבזמן ביקורי ביוני בארצות הברית, כשיחות עם נשיא ארה"ב, מתוך המגמה שבאה לידי ביטוי בדברי חברים בממשלה, וזו היתה וודאי גם דעתי - שעלינו להגיע לראיה משותפת ככל האפשר עם ארצות הברית לא רק לגבי הסדר הביניים עם מצרים, אלא גם לגבי כיוון ההתפתחויות לאחר מכן - הבהרתי דברים לגבי סוריה. אקרא לפניכם מה שאמרתי בישיבת הממשלה ביום 17 ביוני 1975:

"אמרתי לנשיא, גם אם נגיע להסכם ביניים, אין טעם בכך, אם לא ברור לנו מה קורה עם סוריה, לא רק במישור הישראלי-סורי, שלגביו אין לכם שליטה, אלא במישור הישראלי-אמריקאי. אין טעם לגשת להסדר ביניים ישראלי-מצרי, אם עלול להווצר מצב בו כתוצאה ממשא ומתן בנושא הסורי, נגיע פעם נוספת לקפאון, פעם נוספת ל-RE-ASSESSMENT ופעם נוספת למתיחות. אין לנו כמעט אפשרות לעשות הסדר ביניים עם סוריה, אלא אם הסורים יסתפקו בגירודים קוסמטיים של 100-200 מטר, או 300 מטר וכמה דברים מחוץ לשטחנו, ואיני רואה מרחב להסדר ביניים בינינו לבין הסורים. הוא שאל באיזה מרחק נמצאים ישובינו מן הקו

הנוכחי. הסברתי לו שקילומטר ואולי חצי קילומטר, ואיש מאתנו אינו מעלה על הדעת לפגוע בישוב ישראלי, בוודאי לא במסגרת הסדר ביניים. לכן אין טעם להסדר כזה, מבלי שברור לנו מה העמדה האמריקאית בנושא הסורי".

ועוד אני קורא מסטנוגרמה של דיווח שלי לממשלה:
 "כאן אמר לי קיסינג'ר: תראה, מצד אחד אתה לא רוצה משא ומתן על הסדר כולל, ומצד שני אתה אומר שעם סוריה אתה רוצה רק משא ומתן על הסדר כולל. יש פה סתירה מסוימת. אמרתי: נכון. נכנס למשא ומתן כולל בישיבה משותפת, כי זה עלול להוביל לשום דבר, ואסור שזה יביא לידי אי-הבנה בינינו".

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

את העניין שיש סתירה מסוימת אמר קיסינג'ר או אתה

אמרת זאת?

ראש הממשלה י. רבין:

קיסינג'ר אמר: הנה לגבי מצרים אינך רוצה להפוך את זה מיד לעניין של הסדר כולל. אמרתי כי לגבי סוריה אנחנו צריכים להגיע לידי הבנה משותפת, שאם ניכנס למשא ומתן כזה, זה עלול להוביל לשום דבר.

יש החלטות קבועות ועומדות של הממשלה, שישראל מוכנה להכנס למשא ומתן על הסדר כולל עם כל ממשלה ערבית, שתהיה מוכנה לכך. אף ממשלה לא שינתה את ההחלטה הזאת. מזה לא רציתי ולא הייתי מוסמך לסטות.

למעשה, אותו דיווח דיווחתי ב-20.6 בועדת החוץ

והבטחון.

משלב זה אין החלטת ממסלה על משא ומתן על הסדר ביניים עם סוריה. נתתי פרמטרים, שלפי הערכתי אין הם מאפשרים משא ומתן על הסדר ביניים. אין התחייבות ישראלית למשא ומתן על הסדר ביניים עם סוריה.

חשד ג. האוזנר:

גם לא הסכמה?

ראש הממשלה י. רבין:

מתוך הדברים שדיווחתי לממשלה הוא יכול לבוא ולומר בצדק, על מאה או מאתיים מטר כן הסכמת שיש מקום להסדר ביניים.

שר המשטרה ש. הלל:

קיסינג'ר הודיע הודעות שונות.

ראש הממשלה י. רבין:

הוא הודיע הודעות סותרות. הודעה אחת שלו אמרה כי תוך חמשה חודשים וחצי יהיה משא ומתן עם סוריה.

מכל מקום, פרט לנתון זה שדיווחתי עליו מיד לממשלה בחודש יוני, אין התחייבות ישראלית למשא ומתן על הסדר ביניים עם סוריה.

חשד ג. האוזנר:

אין אנחנו דנים כעת בנושא. אבקש לרשום את דעתי, שאני חושב כי היא גם דעת אחרים כפי שנוכחתי בשיחות עם חברים שנודמן לי לשוחח אתם. מסוכן לחשוב על משא ומתן להסדר ביניים עם סוריה, גם אם הסכמנו עם האמריקאים שהדברים היחידים שאנחנו יכולים לתת להם הם דברים קוסמטיים.

ראש הממשלה י. רבין:

אמרנו: בלי פגיעה באיזה ישוב ובלי שינוי

הסטטוס.

השר ג. האוזנר:

אנחנו יודעים כיצד מתחיל משא ומתן. אבל אז הוא מקבל מומנטום משלו ואז יש, אם לא לחצים מצד ארצות הברית, הרי יש לחץ של המצב וסיכון הסדר הביניים המצרי, שיכול פתאם לצוף. אנחנו כבר מלומדי נסיון. הואיל ואיננו מאמינים באפשרות להביא משא ומתן עם סוריה לידי סיכום, מוטב לא להתחיל בו, מוטב לא להתחיל בשיחות אתם מאשר להגיע לידי מבוי סתום, התפוצצות והמתח שמוכרחים לבוא בעקבות הפיצוץ הזה.

זוהי דעתי. כמובן כיום זה מבחינה תיאורטית.

שר התיירות מ. קול:

מה זאת אי-פגיעה בישוב? האם אפשר להשאיר את

הבתים ולקחת את הקרקעות?

ראש הממשלה י. רבין:

איש מאתנו לא ייכנס להסדר ביניים עם סוריה לפני

החלטת הממשלה.

שר התחבורה ג. יעקבי:

הענין אינו מובא כרגע לדיון.

ראש הממשלה י. רבין:

עצם הנושא שעלה בשאלתא ועצם הדיון בכנסת הם מיותרים בעיתוי הנוכחי. אבל זכותו של כל חבר ממשלה להעלות את הדברים. אני מבקש מהממשלה לא להכנס לדיון בנושא הזה. אין אני מציע דיון בנושא זה. אני מודיע שבלי החלטת הממשלה לא ניכנס למשא ומתן כזה.

השר ג. האוזנר:

אני רוצה להגיב על דבריך שהשאלתא מיותרת. השאלתא היא במקומה. אני מבקש לא לתת ציונים לשאלות שלי. איני חושב שיש מקום לכך. אני חושב, כי לאור הדברים שנאמרו על ידי שר הבטחון, בתשובה לשר יעקבי, דומני שהסכמנו למשא ומתן עם סוריה בנובמבר.

ראש הממשלה י. רבין:

זו טעות.

השר ג. האוזנר:

היה לי רושם כזה.

אין זו הפעם הראשונה, שהממשלה מועמדת בפני הודעות ואחרי כן היא צריכה לאשר או לדחות דברים שדובריה המוסמכים מסרו בשמה.

איני חושב, שהשאלתא שלי היתה מיותרת. זכותי להגיש שאלות, ואני אשמש בזכות זו.

שד הדתות י. רפאל:

איננו "בעלי בתים" על ההודעות של קיסינג'ר, שכל ערב ובוקר הוא מצהיר הצהרה אחרת. ההצהרה הטובה ביותר שלו בזמן האחרון היתה הצהרה, שבה אמר בין היתר, שאם שני הצדדים יפנו אליו ויבקשו את תיווכו, הוא יהיה מוכן לתווך. את ההודעה הזאת אני מוכן לקבל.

לפי ההודעה הזאת, אנחנו רק צריכים לסכם בינינו, שאם ממשלת ישראל תמצא לנכון לפנות אליו ולבקש את תיווכו, הרי קודם היא תקיים כאן דיון ותקבל החלטה; ובלעדי כך, שום הצהרה גם משדים שלנו אינה שווה ואין היא מחייבת אף אחד.

דבר שני: בכל זאת אותן ההצהרות, הן מהחוף וגם אלה שכאות מבפנים, מעוררות תסיסה רבה בעיבור.

יש גם שאלה של אמינות הממשלה: הנה רק גמרו ואמרו שלא יהיה משא ומתן על הסדר ביניים עם סוריה, ופתאם מתחילים לדבר על כך. הציבור אינו יודע את כל הפרטים. במיוחד ישנה חרדה, כפי שיודעים חברי הממשלה שהיו שם, בין חברי הישובים בגולן. הם מאד לא שקטים.

לכן אני סבור, שכדי לשים קץ לדברים האלה, טוב שחבוא הודעה מוסמכת של ראש הממשלה - הוא ימצא הזדמנות לכך בכנסת או בפורום אחר, ואז נדע איפה אנחנו עומדים. זה ישים קץ להודעות אחרות מצדנו. זה יקבע את עמדתנו וזה ירגיע את הציבור.

השר י. גלילי:

שום דבר לא ישים קץ להודעות.

שר הבטחון ש. פרס:

בכל יום שמישהו מאתנו בא לאיזה מקום שואלים אותו: יורדים מהגולן או אין יורדים ממנו? יוצא שאנחנו מצהירים הצהרות בכל מקום. גם כשאנחנו באים לישובי הגולן ואנחנו אומרים להם משהו, הם מוסרים את דברינו כרכים. ההודעות האלה לא תיפסקנה.

הנוסחה שאסר ראש הממשלה היא הטובה ביותר. אבל בציבור לא נימלט מהודעות ומפירושים. אם היום נודיע שלא נרד מרמת הגולן, יכולה לבוא מחר הודעה בעתונות שכן נרד. אין לנו שליטה על אמצעי התקשורת. לא שמעתי ציטוט ישיר, אבל אני שומע ציטוטים בעקיפין.

שר הכריאות ו. שם-טוב:

אני חושש, שמתוך רצון להרגיע, אנחנו עלולים להסתכן. העובדה היא, שיש הודעה של הממשלה שאנחנו כן מנהלים משא ומתן עם סוריה.

ראש הממשלה י. רבין:

על הסדר כולל.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

איננו יכולים איפוא להודיע שלא ננהל משא ומתן עם סוריה. ישנה תסיסה בישובים. ראש הממשלה מסר בכמה הודעות, שלא תהיה פגיעה בישובים. זה נאמר גם בעתונים.

אני חושב, שטובה הנוסחה שיהיה דיון בממשלה לפני שנפתח במשא ומתן עם סוריה. לפי החלטות הקיימות של הממשלה - אין החלטה על משא ומתן להסדר ביניים עם סוריה ואין גם החלטה שלא ננהל משא ומתן להסדר ביניים. ישנה החלטה אחת בלבד, שאנחנו ננהל משא ומתן עם הסורים על הסדר כולל. זהו מצב די ברור. לפי דעתי, כל הודעה נוספת רק תסבך. המצב הוא, שנקיים דיון בממשלה לפני שניכנס למשא ומתן עם הסורים.

שר המשטרה ש. הלל:

לא רק לגבי סוריה עצמה, אלא לגבי כל מדינה ערבית יש לנו החלטה על נכונות מתמדת להכנס למשא ומתן על שלום.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

נפתח דיון בעקבות שאילתא.

שר המשפטים ת. צדוק:

בעקבות שאילתא וחשובה לשאילתא.

שד המטטרה ש. הלל:

לא רק לגבי סוריה עצמה, אלא לגבי כל מדינה, הממשלה יכולה להוריד את השאלה מעל סדר היום שלה, אבל היא עומדת. אני מציע שניגש לענין בלי אשליות מיותרות בענין זה, אלא אם נחליט לשבת כל הזמן בחדר הזה ולא לצאת ממנו.

בנוגע לסוריה, היה פה סיכום והיתה החלטה, בעקבות הסדר הביניים הקודם, עם מחויבות אמריקאית ולמעשה עם הבנה אמריקאית לפחות שזהו הסדר הביניים האחרון עם סוריה עד להסדר של שלום. היה ויכוח על קונטיננטל. ועוד לפני קונטיננטל תרמנו דברים אחרים. והיו אז חברים שאמרו, שאנחנו צריכים להשאיר לעצמנו משהו להסדר נוסף. ואז נאמר גם בממשלה וגם על דעתו של קיסטינג'ר - והיתה צריכה להיות גם התחייבות של הנשיא פורד, שכנראה לא היתה - שזה יהיה ההסדר האחרון עם סוריה עד להסדר של שלום. זאת אומרת לגבי סוריה אנחנו עומדים לא רק עם ההחלטה הפוזיטיבית שישנה לגבי המשא ומתן עם כולן, דהיינו גם מצרים, גם כווית וגם עיראק, אלא שזה יהיה הסדר הביניים האחרון עם סוריה עד להסדר של שלום. והיתה דרישה מצדנו לנשיא ארצות הברית לומר את זה בכתב. כנראה שהוא אמר את זה רק בעל פה ולא בכתב.

אני חושב, שמי שבא כיום ואומר שיש התחייבות ממשלתית על משא ומתן להסדר שלום עם סוריה, זה נכון, אבל אין הוא משלים את היריעה כולה. מבחינה פורמלית אנחנו חיים בזה שדיברנו על הסדר ביניים עם האחרים, אולם ביחס לסוריה זה הסדר ביניים האחרון עד למשא ומתן על הסדר של שלום.

אני יודע כי כאשר ראש הממשלה אומר שלא ניכנס למשא ומתן עם סוריה על הסדר ביניים ללא החלטת הממשלה, הרי אלה הם דברים נכונים ומובנים לגמרי מאליהם. השאלה היא: האם אין זה משאיר פתח רחב מדי, שאין אנחנו מביאים בחשבון, דהיינו שביום בהיר אחד, כנופל מן השמים, מתכנסת הממשלה ומחליטה: עכשו אנחנו רוצים לעשות הסדר ביניים עם סוריה?

שר הכריאות ו. שם-טוב:

נאמר אז בפירוש, שבפרמטרים מסויימים אפשר לדבר על הסכם ביניים גם עם סוריה. אז לא הערת אף מלה אתה.

שר המשטרה ש. הלל:

עכשו הערתי מלה. אם תאמר שממשלת ישראל אינה מוסמכת להחליט בענין זה - אשתוק. אם היא מוסמכת להחליט - אני רוצה להעיר את הערותי.

ראש הממשלה י. רבין:

דיברתי על אלה פרמטרים אפשר לדבר, אבל לא התחייבנו על משא ומתן. בלי החלטת הממשלה, לא יהיה משא ומתן.

שר המשטרה ש. הלל:

אני יודע, שאנחנו לא התחייבנו ושראש הממשלה לא התחייב. אבל הערך הזה בהגדרותינו, שהן ניתנות גם כהסברה שלנו, שלא יהיה משא ומתן על הסדר בלי החלטת הממשלה, בא להרגיע אותי מבחינה פורמליסטית, אבל לא מבחינה מהותית שביום אחד לא אשמע שהנה מתקיים משא ומתן. ומצד שני, זה יוצר כל אותו הרחש, כל אותו אי-שקט, שאמנם אין אנחנו נכנסים למשא ומתן, אבל אנחנו

עושים את כל ה-OVERTURES, את כל הצעדים המקדימים, כדי ליצור את העניין הזה, שאכן אנחנו מוכנים להכנס למשא ומתן על הסדר ביניים עם סוריה. לפי דעתי, אין זה תואם את רוח הדברים שהסתכמו כאן. אני חושב, שזה יוצר הרבה מאד מקום לאי-נוחות ולא-שקט. לא נראה לי הדיבור הזה: בואו לא נדבר על כך, כי אין השאלה אקטואלית. אני מכיר את הסגנון הזה, שהנה אין אנחנו מתבקשים לקבל החלטה חדשה בעניין זה, אבל אין זה אומר שאין אנו יוצרים את התנאים המוקדמים ולמעשה את העובדות, שאחר כך יהיה קשה להתעלם מהן.

לכן אני חושב, שבעניין זה אנחנו צריכים לבוא ולהסתמך על החלטה הקודמת של הממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

לא הייתה החלטה של הממשלה בנושא זה.

שר המשטרה ש. הלל:

ביקשנו בשעתו מנשיא ארצות הברית להתחייב כלפינו שגם הוא מכין שזה יהיה הסכם ביניים אחרון מצדנו עם סוריה עד להסכם של שלום.

ראש הממשלה י. רבין:

לא ידוע לנו על פניה כזו.

שר המשטרה ש. הלל:

חיכינו להבהרה מפי נשיא ארצות הברית, שזה יהיה ההסכם האחרון שלנו עם סוריה עד למשא ומתן על הסדר של שלום.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

קייסינג'ר אמר במשא ומתן עם סוריה, שזה יהיה הסדר הביניים האחרון עם סוריה.

שר המטרה ש. הלל:

זה היה חלק מהראיה שלנו ומהתפיסה שלנו, למעשה חלק מהעמדה שלנו. לא היתה החלטה פורמלית כזאת. על ידי כך אנחנו יוצרים גם את הציפיות וגם את החששות, ואני חושש שאנחנו יוצרים על ידי כך גם את המכניזם, ומשם שיש מכניזם ברגע שמשא ומתן מתחיל, כן יש מכניזם גם לפני שאתה מתחיל את המשא ומתן. עלינו לומר לעצמנו אחת משתיים: אם מה שדעבתי לא היתה החלטה של הממשלה, אבל היה על זה קונצנזוס של הממשלה, צריך להגיד שזהו קונצנזוס של הממשלה. אם אומרים שאין על זה קונצנזוס של הממשלה, הריני מציע שלפני שנעשה לא רק את הכניסה למשא ומתן, אלא הכניסה לתאים הראשונים שלפני הטרקלין הזה של המשא ומתן, שאתה יודע איך אתה נכנס אליו ואין אתה יודע איך אתה יוצא ממנו - אני חושב שיש מקום לדון על כך בממשלה, אם אנחנו רואים בזה טעם ותכלית.

מה שאמר ראש הממשלה, אפשר להגיד בצורה זו או אחרת. אם אנחנו מקבלים שהיה קונצנזוס בענין זה בממשלה, צריך לומר זאת. אם יש לנו ספקות בענין זה, אני מציע שנדון על כך בינינו לבין עצמנו לפני שהממשלה תתנגד לאותן OVERTURES, לאותם הצעדים המקדימים שנעשו או שאינה מתנגדת להם.

שר המטפטים ח. צדוק:

לי נדמה, שהמצב הפורמלי והענייני היום בענין סוריה מורכב מארבעה סעיפים: (א) יש החלטת הממשלה לנהל משא ומתן להסדר כולל ונכונות לנהל משא ומתן כזה.

חשד ג. האונזר:

עם כל מדינה ערבית.

שר המשפטים ח. צדוק:

(ב) אין החלטה של הממשלה להכנס למשא ומתן עם סוריה על הסדר ביניים. (ג) אין החלטה של הממשלה שלא להכנס למשא ומתן עם סוריה על הסדר ביניים. (ד) כדי להכנס למשא ומתן עם סוריה על הסדר ביניים, דרושה החלטת הממשלה.

לדעתי, אסור לנו שהודעות קיסינג'ר או הודעות פהאמי או יוזמות פרלמנטריות של האופוזיציה יכתיבו לנו את העיתוי או את התוכן של ההחלטות שלנו. אנחנו נחליט בזמן ובתוכן כשלדעתנו ישליל העניין להחלטה.

חשד י. גלילי:

תוסיף ה' - שאין התחייבות להכנס למשא ומתן.

ראש הממשלה י. רבין:

אמרתי שאלה הם הפרמטרים. לכן איני רואה אפשרות

להכנס למשא ומתן.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני שותף לבקורת שנביע מדי פעם שר המשטרה על הסכם ההפדרה עם סוריה. אני חושב, שזה היה הסכם שלא השאיר לנו שום מרחב מיקוח עם סוריה לפני המשא ומתן הסופי. אבל אי אפשר לשנות את ההיסטוריה. מה שהיה -

היה. אפשר רק להביע תמיהה בהקשרים אחרים. אבל זה היה הסכם, שבו ישראל רק נתנה שטחים חמורת שום דבר, אפילו ללא יצירת עובדות בשטח. הסורים קיבלו אפילו שטחים מעבר לקו הסגול, אם כי קודם לא היו בקו הסגול. זה היה הסכם המסכך היום את מדינת ישראל.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

קונייטרה הובטחה להם לפני שהתחיל המשא ומתן.

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

אני יודע. בועדת החוץ והבטחון יודעים לפעמים

יותר מאשר יודעים פה.

השר י. גלילי:

גם מדליפים יותר.

שר המטפטים ח. צדוק:

הגוף המחליט לא צריך לדעת יותר מדי, הגוף הדן

"צריך לדעת"!

השר י. גלילי:

ראיתי הדלפה על דבר שלא נמסר לממשלה אלא רק לועדת החוץ והבטחון, ההדלפה יצאה איפוא משם.

שר התיירות מ. קול:

גם המכתב של נשיא ארצות הברית התפרסם לאחר הפגישה שלך עם נציגי האופוזיציה.

ראש הממשלה י. רבין:

על אגרת הנשיא דווח כאן בישיבת הממשלה. איש לא קיבל דיווח על כך לפני שהממשלה קיבלה דיווח.

שר התיירות מ. קול:

ההדלפה היתה לאחר הפגישה שלך עם אנשי האופוזיציה.

ראש הממשלה י. רבין:

איני יודע מי הדליף. אולי אתה יודע.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני מדבר על העתיד. את העבר אי אפשר לשנות. מכל מקום, אני בדעה כי כיום אין ישראל צריכה ליזום משא ומתן עם סוריה על הסדר ביניים. לא צריכה להיות יוזמה ישראלית בעניין זה. איני יודע אם יש מישהו מהשרים המציע שניזום דבר כזה.

ראש הממשלה י. רבין:

לא ידוע לי על יוזמה ישראלית שכזו.

שד החיגוך והתרבות א. ידלין:

משא ומתן להסדר כולל - כן, אבל לא להסדר

ביניים.

אחרי שהאמריקאים יטענו אתנו על ענין ועידת ג'ניבה - נדבר. אל תהיינה לנו אשליות, שענין ועידת ג'ניבה לא יעלה על הפרק, אם לא יהיו הסדרי ביניים נוספים. אז ידברו על הסדר כולל. איני יודע באיזה קצב ובאיזו אורח יתנהלו שם הענינים. האמריקאים הבטיחו לנו לתאם את ענין המועד של כינוס הועידה. בכל אופן ברור, כי מהענין של הסדר כולל לא נברח, אם כי איני רץ לזה. אבל צריך להיות ברור שאין אנו יוזמים הצעה להסדר ביניים עם סוריה, לא במפורש ולא ברמיזה.

יכולות לבוא אלינו הצעות. יכולה לבוא הצעה אמריקאית שיבטיחו הסדר ביניים עם סוריה. אני חושב, שעל הצעה אמריקאית כזו נצטרך לתת תשובה שלילית. אם תבוא הצעה סורית באמצעות ארצות הברית, נצטרך לשקול.

ראש הממשלה י. רבין:

למה לדון בזה? ירדנו מהנושא.

שד הדתות י. רפאל:

אם תהיה החלטה כזו, תהיה מחר מבוכה גדולה עוד

יותר. דרושה הודעה מרגיעה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני מציע לעצמנו שלא להמשיך בחילופי הדברים שבאו בעקבות השאילתא והחשובה עליה ולא להפוך את הישיבה לדיון על סוריה. אין לכם עיתוי גרוע מלקיים דיון על הצעדים האפשריים שבינינו ובין סוריה - מאשד המועד הזה, בין שהודעה תהיה מרגיעה צד אחד ומכהילה צד שני ובין שתהיה להיפך. לא רק שהדיו טרם יבשה על ההסכם שחתמנו עם המצרים, אלא שההסכם הסופי שצריך לציין סיום משא ומתן על כניסת ההסכם לתוקפו יהיה רק כעבור שבועיים והנה עושים כבר רעש סביב גבול שאין לחמם אותו. די שהוא מתחמם מעצמו, ויש חששות שכאלה. אנחנו נרצה להרגיע את חברינו בישובי הספר בגולן ואת הציבור בארץ ונאמר משהו תקיף בנוסח של הצהרות השרים המבקרים ברמת הגולן ואומרים את דבריהם ממרומי ההרים, ואנחנו מיד יוצרים לעצמנו תדמית מיותרת של נוקשות ושל הכבדה על סאדאת הנמצא בסיבוכ גדול מאד. ואם יירמז משהו על נכונות של משא ומתן על פרמטרים מינימליים, תיווצר מיד דינמיקה של זימון דיון מוקדם מדי לפני הזמן, אפילו לפני התהליך הטבעי שמתחייב מהמשא ומתן, לפני שבוצע הסכם הביניים עם מצרים. גם קשיחות פומבית היום מיותרת וכן גם רכות מיותרת ללא דרישה, כשאישי איננו לוחץ עלינו, לא הסורים, לא המצרים ולא האמריקאים. אנחנו לוחצים על עצמנו, אנחנו מנהלים משא ומתן עם עצמנו. אשד לאופוזיציה - אין לנו ברירה. טוב עשה יושב ראש הכנסת, שלא אץ למלא את דרישת האופוזיציה.

אני מציע שהדובר של הממשלה לא יגיד, שהיה היום דיון. היתה שאילתא. דיון יבוא בבוא העת. אל דאגה!

2. שא לו ת

שר התיירות מ. קול:

יש לי שתי שאלות לשר הבטחון:

ב-MEMORANDUM OF AGREEMENT בין ממשלת ישראל

לארצות הברית כתוב בסעיף 6...

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להזכיר, שזה חומר חסוי.

שר התיירות מ. קול:

"THE U.S. AGREES WITH ISRAEL THAT THE NEXT
AGREEMENT WITH EGYPT SHOULD BE A FINAL PEACE AGREEMENT."

אני יכול להניח, שהסעיף הזה לא הוכנס מתוך
יוזמה אמריקאית אלא לפי בקשה ישראלית.

והנה, מיד אחרי חתימת ההסכם הזה מופיע שר
הבטחון, בראיון בעתון "הארץ" ואומר, שנחוץ עוד הסכם ביניים עם מצרים. אני
שואל: מה יישאר אחרי זה מאמינותה של הממשלה? אמינותה בציבור ממילא אינה חזקה
כל כך. חושדים בנו, שלא בצדק ואולי כן בצדק, אבל נניח שלא בצדק. אבל יש גבול
לכל דבר. והנה אחד משלושת השרים, המנהלים משא ומתן, מוסר ראיון גדול מאד על
הרבה דברים חשובים ופתאם הוא רואה צורך לומר, שהוא חושב כי צריך עוד הסדר
ביניים עם מצרים. איך יתכן דבר כזה?

השאלתא השניה: הבוקר התבשרנו ברדיו ששר הבטחון
נתן ראיון לעתון בפילדלפיה, שבו נאמר שנקבל מארצות הברית, תוך ארבע שנים, עזרה
בטחונית בגבולות של 6 מיליארד דולר. אני רוצה לשאול: כאשר דעת הקהל בארצות
הברית נסערת על כך, שאנחנו מקבלים עזרה כבדה כזאת, ואפילו כל ידידנו בסנט

ובקונגרס אומרים שזה קשה ושישנם סקרים המוכיחים שרוב דעת הקהל בארצות הברית אינו בולע את הדבר הזה, מדוע אנחנו צריכים להפריח לתוך האויר סכומים גדולים כאלה? אין זה מספיק כי כאשר אנחנו מדברים השנה של 2.5 מיליארד דולר זה מעורר סערה גדולה בארצות הברית, למה לנו לדבר על מה שנקבל בארבע שנים? אפשר גם לדבר על עשר שנים, עתון בארצות הברית כתב שישראל מבטיחה לעצמה עזרה צבאית מארצות הברית לעשר שנים. כל סכום אפשר להכפיל במספר שנים. איזה הגיון יש בזה, שאנחנו בעצמנו עושים דבר רע כזה לעצמנו? אני מכיר את שר הבטחון כאדם נבון.

שר הבטחון ש. פרס:

סוף סוף זכיתי לקומפלימנט כזה.

שר התיירות מ. קול:

איך הדברים שאמר מתיישבים עם התכונה שלו?

שר הבטחון ש. פרס:

אשר לשאילתא הראשונה, אין אני יודע אם אני צריך לחשוב עליה. היה הסכם בממשלה שהשאלות אינן ענין לפרסום מוקדם בעתונות. אם חשד קול דואג כל כך לאמינות הממשלה, לא צריך היה לפרסם את השאלות שלו 4-5 ימים לפני זה בעתונות. היה בעתונות שהשד קול עומד להעלות את הנושא בישיבת הממשלה. אני מבקש את הדרכת הממשלה, האם לפי הנימוסים והנהלים המקובלים בממשלה צריך לענות על שאילתא שכזו.

חשד י. גלילי:

גם התשובה שייכת לחבונה.

שר הבטחון ש. פרס:

ועכשו, לגופו של ענין. צריך לקרוא בדיוק מה שאמרתי. אמרתי שכעבור שלש או ארבע שנים נדון על הסכם הביניים. מי יודע מה תהיה אז הממשלה וכדו'. אני מציע לך לקרוא את מה שאמרתי.

מה שנוגע לשאילתא השניה, יש כאן שלשה דברים: (1) מה ששאל השר קול; (2) מה שהודיע "קול ישראל"; (3) מה שכתב העתונאי; ואני מכריז שאין דמיון בין שלושת הדברים.

גם אני שמעתי הבוקר את השידור ב"קול ישראל". התפלאתי על הניסוח. שמעתי את הידיעה ואת הכותרת. לפי "קול ישראל" אמרתי, שישראל תהיה זקוקה תוך ארבע השנים הקרובות לעזרה בסכום של 6 מיליארד דולר, חלק תבקש מארצות הברית. מדוע נתנו איפוא כותרת לידיעה "ישראל תבקש מארצות הברית תוך ארבע שנים עזרה של 6 מיליארד דולר"?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מדוע תבקש רק חלק?

שר הבטחון ש. פרס:

לא ראיתי עדיין מה שהעתונאי כתב. לא תמיד אני בטוח שמה שמצטטים ב"קול ישראל" הוא נכון.

מה אמרתי לעתונאי? (א) הסכום של 1.8 מיליארד דולר שביקשנו מארצות הברית מתחלק לשלושה חלקים: 300 מיליון דולר שקיבלנו בשנים האחרונות כמלווה. (ב) מתוך הסכום של 2.2 מיליארד דולר שקיבלנו לאחר מלחמת יום הכיפורים, שני שלישים היו מלווה ושליש אחד היה מענק. אפילו אם ארצות הברית תיתן מיליארד וחצי דולר, יכול להיות שהפרופורציה לא תשתנה. לא מדובר איפוא על 800 מיליון דולר כמענק.

שאלו: מה יהיה בשנים הבאות? אמרתי: בשנים הבאות

נראה.

הסכום של 6 מיליארד דולר לא נזכר על ידי. אני מוכרח קודם כל לראות מה כתב העתונאי. אצלי הדברים ושומים. כל ראיון ושום אצלי. אם אראה שהוא פירסם שלא כהלכה, אטען נגדו ואדאג לעניין. יתכן שהוא צוטט שלא כהלכה.

שד החיגוך והתרבות א. ידלין:

אין אני בא לשאול על הצהרות של שרים, אלא רוצה אני לקבל אינפורמציה מוסמכת, כדי שלא אצטרך להיות ניזון מהעתונות.

מה היה הנוסח המדויק של דברי הנשיא פורד לסאראת ולראש הממשלה מיד לאחר חתימת ההסכם? בעתונות וברדיו היה איזה ביטוי "לא נסבול קפאון". חשוב שנדע מה בדיוק נאמר, אם נוכל לדעת מה בדיוק נאמר לסאראת.

שנית: לגבי ההצהרות של קיסינג'ר - האם היה בהצהרותיו ביטוי שקראתי אותו בעתונות, ש"ההסכם עם מצרים יתמוטט אם לא יהיה הסכם עם סוריה ועם ירדן"?

שלישית: האם ידוע לנו האם ארצות הברית עומדת

לבנות תחנת התרעה למצרים?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יש לי שאילתא אחת לשר החוץ ושאילתא אחת לראש הממשלה. האם זה נכון, שנשיא צרפת שלח מברק ברכה לסאודאט ולא שלח מברק כזה לישראל?

ראש הממשלה י. רבין:

התשובה היא שלילית. קיבלתי מברק ברכה מנשיא צרפת. אלא "בזכות" שירותי הדואר זה התאחד ומברק מה-4 הגיע אלי רק ב-9.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

האם זה באשמת הדואר הישראלי או באשמת הדואר

הצרפתי?

ראש הממשלה י. רבין:

המברק נושא את התאריך של ה-4 לחודש.

שר המטרה ש. הלל:

אולי הכתובת לא היתה ברורה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מציע שלא לפרסם זאת, כי זה משליך אור לא

נעים על משרד התקשורת.

ראש הממשלה י. רבין:

לא עשיתי חקירה. באמצע היה חג. המברק הגיע אלי

רק אחמול.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני שמח מאד לשמוע שמברק ברכה כזה מנשיא צרפת הגיע. היתה כאן שרת הבריאות של צרפת והיא היתה במבוכה כאשר שמעה שאין מברק מנשיא צרפת. אני מציע שבאיוו שהיא דרך, אמצעי התקשורת ידווחו על כך לציבור.

ראש הממשלה י. רבין:

קיבלתי הרבה מברקים ולא פירסמתי אותם. היתה כאן איזו הקלה, אבל אין אני רוצה לעשות מזה בעיה.

השר ג. האוזנר:

אולי אפשר להביא את זה לידיעת הציבור על ידי

השגרירות בצרפת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

בעתונות פורסם, שצרפת לא ברכה את ישראל.

ראש הממשלה י. רבין:

שאלו אותי האם קיבלתי ברכה מצרפת. עד שלשום, לא

יכולתי אלא לענות בשלילה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

כדיון שהיה בכנסת עקב הודעת הממשלה על הסכם הביניים עם מצרים, הותקף הרמטכ"ל מעל במת הכנסת. אני חושב, שהתקפה כזו היתה ללא תקדים. היתה התרגשות רבה בכנסת, כי מדובר בהתקפה על אישיות שאינה יכולה לקום ולהגן על עצמה. בתקופה של בן-גוריון, היתה פעם התקפה בכנסת על היועץ המשפטי. גם אז אמרו, שזה לא יתכן כי היועץ המשפטי אינו יכול לענות על ההתקפה כנגדו.

היתה התקפה על הרמטכ"ל על שהביע חוות דעת

מדינית, בשעה שהביע חוות דעת צבאית.

ראש הממשלה י. רבין:

שר הבטחון השיב על כך בכנסת. אולי אתה לא היית

באותה ישיבה.

שר הדתות י. רפאל:

ובבהירות רבה.

שד התיירות מ. קול:

יש לי שאילתא לראש הממשלה, אמנם בענין שולי, אבל אני חושב שהענין ראוי לתשומת לב.

ההסכם נחתם בראשי תיבות בשעה 6.30 לפנות ערב והשרים הוזמנו לקוקטייל לשעה 7.00 בערב. צלצלתי למוזכיר הממשלה ושאלתי אותו: האם הטקס מתקיים ב-6.30 או בשעה 7.00? השיב: הטקס מתקיים ב-6.30, והשרים הוזמנו לשעה 7.00. השרים שהגיעו לשעה שהוזמנו היו במצב מאד לא נעים. היה שם ציבור גדול של עתונאים, ובצדק כי זוהי פרנסתם. היו גם אנשי הטלוויזיה שנדחקו. השרים שהגיעו לא היה להם מקום לשבת ואפילו לא לעמוד. הם הסתובבו בתוך כל המבוכה והמבולקה כאשר הם רואים לנגד עיניהם את שלושת חברי הצוות.

השר ג. האוזנר:

אי אפשר היה לראות.

שד התיירות מ. קול:

מי שדאה אותם, ראה אותם מחייכים. אולי אפילו המעמד היה ראוי קצת לבקורת, כפי שאהרן מגד כתב אתמול ב"דבר", ואני מזדהה אתו לגמרי.

למה בכלל היו צריכים להזמין את השרים, אם לא היה סידור מכובד בשבילם? השרים אינם צריכים לבוא לכל אירוע, הם יכולים לחיות בלי קוקטייל עם קיסנינג'ר. אם מזמינים שרים, צריך לדאוג שימצאו במצב מכובד ולא כפי שהיה הפעם.

שר המשטרה ש. הלל:

בפעם הבאה תביא אתך מצלמה, יתנו לך מיד להכנס.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מסכים שהיתה תקלה לגבי הסדר בטקס ובמיוחד בגלל העתונאים וזה מה שפגם ביתר הסידורים. באשר לאי-הסדר בטקס, אתה צודק.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

בהסדר הביניים הבא יהיה סידור אחר.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מה עם השאלות שלי?

ראש הממשלה י. רבין:

בתחום האינפורמציות תקבל תשובות.

3. ענינים מדיניים

ראש הממשלה י. רבין:

מספר נקודות בהמשך לאותם הנושאים, שלא נסתיימו תוך כדי המשא ומתן וסוכם שלא תהיינה סופיות:

הנשיא פורד הודיע גם ישירות וגם בתשובה למנהיגי

היהודים את הדבר הבא:

"THE REASSESSMENT HAS BEEN DEFINITELY CONCLUDED".

דהיינו, ההערכה נחזש נגמרה.

שר המשפטים ח. צדוק:

איך יכול להסתיים דבר שלא התחיל?

ראש הממשלה י. רבין:

מי אמר שלא התחיל? ובכלל, אני מצטט מה שהנשיא

פורד אמר. זה לא אני אמרתי, אלא זה הוא אמר.

דבר שני: שלשה פריטי החימוש, שהטיפול המעשי בהם

עוכב - F-15, ה"לאנס", LEISER DESIGNATOR, ביחס אליהם היתה אפילו פניה של

הפנטגון שבאנה המשלחות הטכניות: THE LANCE, YOU CAN HAVE IT. אותו הדבר לגבי

ה-LEISER DESIGNATOR.

שלישית: יש התחייבות עקרונית פוליטית ביחס

ל-F-16.

רביעית: בנושא גודל סכום הסיוע, אני מעריך

בסבירות גבוהה שהממשל יציג תביעה של 2.3 מיליארד דולר. אני מקוה שאולי תהיה

תוספת. אין לי ספק, שבלי מאבק של הממשל על הסכום ספק אם יחקבל סכום בגובה

שכזה. יש לנו אינדיקציות פה ושם שכמה גורמים פעילים כנגד הנוכחות האמריקאית -

ישראלים ויהודים, ואני חושש שהפגיעה תהיה לא בנוכחות האמריקאית, שגם לגביה יש

לנו ענין מרכזי באישורה, אלא שזה יפגע בסופו של דבר בסיוע.

שד הכריאות ו. שם-טוב:

האם אמרת שהממשל מבקש סכום של 2.3 מיליארד

דולר, או שזהו הסכום שנקבל?

ראש הממשלה י. רבין:

מה שנקבל תלוי בהחלטת הקונגרס.

שד הכריאות ו. שם-טוב:

מדובר על 2.3 מיליארד דולר או על 2.5 מיליארד

דולר?

ראש הממשלה י. רבין:

במשך הדיווחים נאמר לנו, שיש התנגדות להגדיל את הסכום ל-2.5 מיליארד דולר. כל העוקב וקורא קצת את הבקורת שבאה בעקבות העניינים הכספיים, למשל גם של עיריית ניו-יורק והנשיא, צריך לקום ולומר לציבור שאלה הם שני דברים שונים - הוא צריך להבין שאלה מימדי סיוע שנתיים ללא תקדים. פה אין מדובר על הקצבה של 2.2 מיליארד דולר המתמשכת על תקופה של שנים רבות, וניקסון אישר זאת בעיצומה של מלחמה, פה מדובר על הקצבה שנתית של 2.3 מיליארד דולר. יהיה מאבק קשה מאד מסביב לזה.

שד החינוך והתרכות א. ידלין:

מוטב שנם ישראל תעשה מאמץ.

שד התיירות מ. קול:

זה יהיה גם לטובה, שישראל תדע שהמיליארדים אינם זורמים מ אליהם. אחרת, לא תועזע את העם.

סגן ראש הממשלה ושד החוץ י. אלון:

אתחיל מהעולם הערבי. אחרי שוכו מאלכסנדריה, סיפר לנו ד"ר קיסינג'ר, עד כמה מודאגת ההנהגה המצרית מתגובה שלילית בעולם הערבי על הסכם הביניים המצרי. לא פעם חשבתי לעצמי, שהוא עושה לנו תרגילים כבדים. יתכן גם שדעה לעשות לנו תרגילים כבדים, בהדגישו יתרה את ההיבט הזה, ברצותו להדגיש שהמצרים בכל זאת נותנים תמורה המכבידה עליהם.

מעניין לעקוב אחרי התגובות בעולם הערבי. בחלקן הן חריפות ובחלקן הן אפילו מתונות יחסית ממה שניתן היה לצפות.

קודם כל, הנשיא סאדאת ושני השרים שהיו לידו בשנת המשא ומתן - שד החוץ פאהמי ושד הבטחון גמאסי, נרתמו למסע הסברה אינטנסיבי מאד במצרים עצמה. שני צירי המסע סובבים על הנושאים הבאים: (א) על חשיבות ההסכם לגבי מצרים, דהיינו, שחרור טריטוריה שהיתה כבושה על ידי האויב, זכיה במקורות הנפט, הוצאתנו מהמעברים וכדו'. (ב) הציר השני הוא מבצע להתרכזות המשטר בפיתוח הכלכלי והחברתי של מצרים, כולל דברים גלויים על הסיוע הכלכלי שהם מצפים מארצות הברית.

אני מדגיש את החשיבות של ההודעות המצריות על רצונם להתרכז בענייני פנים, אם כי אני מציע לאיש להקטין את הזמנות החימוש אפילו בטיל אחד. אבל חשוב שהם רואים לנכון להסביר לעם המצרי, הנמצא במצוקה

כלכלית נוראה ומתדרדרת, את הסיכוי לשיפור מצבו הכלכלי.

כאותו זמן עצמו מתקשר הנשיא סאדאת עם רוב מנהיגי מדינות ערב, באמצעות אגרות אישיות ובאמצעות שליחים, כדי להסביר את מניעיה של מצרים. צריך לומר, שההפתעה הגדולה ביותר היא לוב. כולנו ציפינו שלוב תהיה המבקרת החריפה ביותר. אבל כנראה שבגלל המשבר הפנימי שפקד אותה לאחרונה, בעקבות נסיון ההפיכה, מעסיקים אותה יותר עניני פנים מאשר עניני חוץ, והלובים אינם מתבטאים במיוחד. לעומת זאת הסורים, אשיף ועיראק, מבקרים באופן חריף קיצוני את ההסדר, וזה עם התקפות אישיות על הנשיא סאדאת. כתעמולה הרשמית של אשיף ישנם גם רמזים, רמזי איום על חייו של סאדאת. כן מתבטאת הבקורת החריפה בדברי מנהיגים רשמיים בסוריה ובמתן היתרים להפגנות אנטי-מצריות בדמשק, כי שם אי אפשר להפגין בלי רשיון ובלי עידוד מצד המשטר הסורי. משמיעים סיסמאות חריפות מאד נגד מצרים ונגד הנשיא סאדאת. העיראקים פותרים את הבעיה בצורה אחרת: הם תוקפים קשות את מצרים ומחשידים את סוריה שהיא רוצה ללכת בעקבות מצרים. עיראק כורכת איפוא את שתייהן יחד.

כל השאר מתבטאים בצורה מינורית. בצד החמיכה במצרים, מזכירים את החלטות ועידת רבאט ושיש לדאוג לנושא הפלשתיני. זה כולל את נסיכויות הנפט ואת סעודיה.

ירדן היא מאד זהירה בהתבטאויותיה הרשמיות. היא אינה תוקפת את מצרים, לא בעתונות ולא בהתבטאויות רשמיות, אבל היא גם אינה מזדהה עם הצד המצרי, בניגוד למה שאפשר היה לצפות לפני חצי שנה לפני ההתקרבות היחסית לסוריה.

ירדן נמצאת גם עכשו במרידות מסוימת כלפי ארצות הברית, בגלל הסרוב של הקונגרס לאשר את מכירת ה"הוקים" לירדן. המלך חוסיין שלח אגרת אישית לחברי הקונגרס, שביום ההחלטה. באגרת הוא מסביר להם בכשרון גדול, לפי דעתי, את הדברים. כשאתה קורא את האגרת, אתה רואה שזהו סגנונו הוא ולא של היועץ. באגרת הוא פונה אליהם ואומר: אני היחידי שהייתי נשאר לכם נאמן כל הזמן; לכולם יש טילים להגנה על שניהם ולנו אין. לישראל סיפקה ארצות הברית אפילו ארטילריה שיכולה להגיע עד לעמאן ולא רק טילים. יש באמריקה מרידות נגד השגרירות הפועלת בין חברי הקונגרס, שלא לאשר אספקת טילים לירדן, בכל אופן לא יותר מאשר נראה סביר אפילו על דעת הממונה על הצבאות, המפקד בראון. הוא הציע שזה.

(עד כאן רשם י.מ. - מכאן ל.ד.)

המדינה היחידה, אשר התייצבה לימין מצרים ללא סייג, זו סודאן. נומיירי בפומבי נתן את תמיכתו המלאה בסאדאת.

שר התיירות מ. קול:

האם סעודיה לא תמכה?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הסעודים ברכו גם הם על ההסכם, כשקיסיןג'ר היה שם ואף נתנו לכך ביטוי פומבי, ונדמה לי כי שר החוץ התבטא באופן חיובי, כי הם עומדים מאחורי ההסכם.

כאשר לסורים, הסורים לאחרונה עושים מאמצים להפגין את ההתקרבות לירדן והרמטכ"ל הסורי אפילו נוכח בתרגיל חי שביצע צבא עבר הירדן, וידוע לנו שהסורים מעודדים אפשרות של פעילות משולבת של חבלה, אם כי לאו

דוקא מגבול סוריה. בענין זה היא זהירה מאד.

אינני מוציא מכלל אפשרות כי בקרוב יתחילו לחוץ על האמריקאים בטענה כי הגיעה שעתם גם הם לזכות בהסכם שיניח את דעתם שלהם, אם כי הנשיא אסאר התבטא גלויות, כי כל זמן שמישראל נשמעות התבטאויות כנגד הסכם ביניים עם הסורים, קשה יהיה לסורים לנמאש שאיפה זו.

המנהיגים הנוצריים בלבנון מביעים שביעות רצון מההסכם, בין במישרין ובין במשחמע. לעומת זאת, הפגנות הפלשתינאים בלבנון נגד ההסכם משמשות אמצעי לליבוי האיכה בין שתי העדות וממשלת לבנון חוששת כי הויכוח בין הנוצרים והפלשתינאים סביב ענין ההסכם, עלול לשמש עילה נוספת להחמרת המצב.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

מי מעוניין בליבוי ההתנגשויות, המוסלמים או

הנוצרים?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בלבנון יש שתי קבוצות של מוסלמים: האחת - השמאל המוסלמי והשניה - הקבוצה הימנית, שהיא פאשיסטית מאד ואפילו תומכת ב"אנשלוס" בין סוריה ולבנון והם פועלים יחד עם אש"ף במערכה נגד הנוצרים, כאשר המוסלמים השמאלניים תומכים בראש הממשלה ורוצים להרגיע את הרוחות. המצב עתה הוא שלאט לאט נוצרת קואליציה בין ראש הממשלה הנוכחי לבין הנציג המרוני הנמצא בממשלה (לכל עדה יש שם שר אחד) מתוך כוונה שהם יקחו בידיהם את השלטון בבחירות הבאות והנוצרי יהפוך משר הפנים לנשיא ואילו ראש הממשלה המוסלמי יישאר ראש הממשלה.

לגבי בריה"מ, האמת היא שבריה"מ עד עכשו לא יצאה באורח רשמי חד-משמעי, נגד הסדר הביניים. נכון שבשידורים לארצות הערביות במזרח התיכון ובהתבטאויות הגרורות, ניתן למצוא ביטויים של חשדנות וגינוי, אבל מוסקבה עצמה באורח רשמי, מפני מנהיגיה, לא התבטאה בשלילה. היה רק מקרה אחד של פקיד רוסי באו"ם, אשר נפגש עם חיים הרצוג תוך מסע ההיכרות של הרצוג עם הפקידים הבכירים של האו"ם ומתח בקורת קשה על ההסכם, אבל הוא עובד או"ם ולא נציג מוסקבה ואני רק מצטער שזה הגיע לעתונות והיינו במצב בו נאלצנו להכחיש כי בריה"מ הגישה מחאה רשמית, היות ואינני רואה בפקיד שהוא עובד או"ם נציגות מוסמכת של בריה"מ.

השר י. גלילי:

האם פירסם זאת כתב אמריקני, או כתב ישראלי?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

פירסם זאת כתב ישראלי, השוהה בארה"ב.

לא ברור לי מדוע קיסינג'ר הפעם חרג ממנהגו בעבר. בעבר, כל פעם שהיה מסתובב במזרח התיכון, היה קובע פגישה עם גרומיקו בג'ניבה או בווינה, ופעם אחת אף בקפריסין, אך הפעם הוא התעלם מקיומו ורק דיווח לשגרירות הסובייטית בושינגטון עם שובו. אבל ידוע לנו כי נקבעה פגישה בין קיסינג'ר לגרומיקו בניו-יורק, כאשר הוא יבוא להשתתף בעצרת האו"ם. קיסינג'ר נראה אופטימי מבחינת יכולתו לשכנע את הסובייטים בהבטחה, כי ככל שיתקדמו להסדר כולל, בריה"מ רק תיהנה ממעמד שווה לארה"ב בזירה הבינלאומית. חוץ מזה, התבטאו האמריקנים כי נסיון סובייטי להטיל וטו על חידוש מנדט כוח האו"ם ייחשב כשהלך אנטי-דטנטי. אין לשכוח את ענין אספקת החיטה, שהוא פרובלמטי בלאו הכי, בגלל התנגדות האיגודים המקצועיים. לכן, האמריקנים אינם פסימיים לגבי התנגדות הסובייטים.

יחד עם זאת, אם נסכם הערכות שונות אשר מגיעות ארצה, יש לצפות למשהו שניחש חשד א. יולין, בישיבה הקודמת של הממשלה, כי במוקדם או במאוחר, בסדר גודל של חודשים, יהיה צורך לכנס את ועידת ג'ניבה כדי לדון על ההתפתחויות בעתיד. אינני יכול לנקוב בישיבה זו כמועד אפשרי, אבל אם זה סדר גודל של חודשים, זה יכול להיות בסוף השנה הזו, או בראשית השנה הבאה - ויהיו לנו עוד מגעים מוקדמים עם האמריקאים על המועד. איננו יכולים לומר כי אין צורך בוועידת ג'ניבה, אבל יש לנו ענין שאם היא תתכנס - לא תכניס את המזרח התיכון למבוי סתום. אנו אמנם יודעים כי היא לא תוציא את המזרח התיכון למרחב, אבל אין לנו ענין כי תכניס אותו למבוי סתום. אני לא מציע לקיים דיון בענין היום. ברגע שיהיה לנו מועד שיחייב מתן מידע או החלטה על אופי המשא ומתן, אנו כמובן נביא זאת לממשלה.

יש לנו ידיעות כי הסובייטים לא מאושדים מהצטמקות מעמדם במזרח התיכון, אבל זו לא רק תוצאה של הסדר הביניים עם מצרים...

שד המשפטים ת. צדוק:

להיפך.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לא להיפך. אני חושב כי גם להסכם יש תרומה גדולה לכך. אבל המומחים שלנו סבורים, וזה כבר בא לידי ביטוי, שהסובייטים הגיעו למסקנה כי במקום לפעול בחזית רחבה מדי שאינה מאפשרת הישג בולט, מוטב להתרכז בתמיכה סורית על מנת שלא תלך בעקבות מצרים, ובחזיון מעמד אשיף. אם כי יש ידיעות כי הסובייטים מאוכזבים לא רק מסאדאת, אלא גם מערפאת והם טוענים כי הוא לא מספיק קיצוני לגביהם ומחפשים מנהיג חדש, קיצוני יותר.

שר התיירות מ. קול:

מה בדבר מכירת נשק אמריקני למצרים?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כפי שנמסר במסגרת הדילוגים, אין התחייבויות אמריקניות לאספקת נשק למצרים, אבל אינני יכול להבטיח כי הצעה כזו לא הוגשה. ואם היא לא הוגשה עד עתה, היא בודאי תוגש כאשר סאדאת יבקר בחודש הבא בושינגטון. ואינני מוציא מכלל אפשרות, כי במוקדם או במאוחר יבואו האמריקאים ויגידו: "האם לא מוטב כי תהיה אספקה אמריקנית על פני אספקה סובייטית"? ויבקשו מאתנו כי לא נעשה מהומות בנושא זה בארה"ב. עד רגע זה, נמסר לנו כי ארה"ב לא התחייבה לאספקת נשק למצרים ולמדינות ערב האחרות פרט למדינות המסורתיות אשר מקבלות ממנה נשק כמו ירדן או סעודיה.

ראש הממשלה י. רבין:

אנו אמרנו במשא ומתן, כי אנו מתנגדים למכירת נשק ונאמר לנו כי אין כל התנגדות להתנגדותנו.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לגבי העתיד, אינני מוציא מכלל אפשרות כי דבר כזה יהיה, אך גם איני מתחייב על כך. אנו לא רצינו לפתוח פתח לכך שידברו אתם בזה, כי אם מדברים זה חצי הסכם. אבל כפי שאמר ראש הממשלה, אנו הבענו התנגדותנו למתן נשק, וזאת עשינו כבטחון נוסף.

שר הדתות י. רפאל:

האם העזרה הכספית זו עזרה כלכלית?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כן, העזרה הכספית זו עזרה כלכלית.

לעומת זאת, יש התחיבות של הממשל האמריקני לספק לירדן 14 טילי "הוק", שלפי הערכתנו זו כמות מוגזמת ואנו ממשיכים להביע את התנגדותנו לכך בשיחות שגרירנו עם הסנטורים ואנשי הבית התחתון. הפעילות שלנו כנגד אספקת ה"הוקים" מעוררת מורת רוח ב"בית הלבן", אבל לנו אין מנוס ואנו מוכרחים להביע התנגדות וקודם כל, לנסות להשפיע על כך שהכמות תצומצם. עם זאת, אצל המלך זה הפך להיות ענין של יוקרה, ואני משוכנע שאם הוא לא יקבל מהאמריקנים, הוא יקבל מהסורים או מהסובייטים במישרין, ואינני מוציא מכלל אפשרות שהוא יקבל חמיכה בקונגרס, ברוב קטן אמנם, לאספקת הטילים.

על האו"ם אינני מציע כי אדבר היום, אולי אדבר על כך בישיבת הממשלה הבאה, לפני שאצא לדרך.

אני רוצה להתייחס עוד לנושא אש"ף. בקרב אש"ף מסתמן קו חדש, שנחזיל לבוא לידי ביטוי בשיחות, בכתבי העת שלהם ובדברי ההגות של הוגי הדעות שלהם (ויש להם כאלה) ובראיונות לעיתונים זרים. ואינני מוציא מכלל אפשרות כי הקו החדש בא על מנת להכביד עלינו בזירה הבינלאומית. הוא בא לידי ביטוי בכך שהם אינם מוותרים על המדינה הפשלת-נאית-היהודית - הערבית דמוקרטית - חילונית.

שר המשפטים ח. צדוק:

הם לא אומרים יהודית-ערבית.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הם אומרים: מדינה דמוקרטית-חילונית, אשר בה יגורו יחד יהודים, מוסלמים ונוצרים, אבל עתה הם אומרים כי זה בבחינת חזון אחרית הימים.

שר הדתות י. רפאל:

בימים האחרונים היה ראיון עם ערפאת בנושא זה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

והם אומרים - אנו מסחפקים בכך שבשלב ראשון תקום מדינה פלשתינאית, בשטחים שיוחזרו ע"י ישראל, דהיינו, יהודה ושומרון ורצועת עזה, כאשר ברבות הימים, אנו ננסה להשפיע על הישראלים, בדרכי שלום, לקבל את הרעיון של מדינה מאוחדת חילונית-דמוקרטית. הם מאמינים כי הדבר יתקבל ע"י ישראל. עם זאת, באחד הימים האחרונים, ערפאת ואבו-איאד נתנו ראיון ל"אקונומיסט" ומשהמראיין שאל אותם: "אבל מה יהיה אם הישראלים לא יסכימו?" הם אמרו: "נעשה זאת בכוח". כלומר, הם לא היססו, ברגע האחרון, להשאר בדעתם ולספק את דעת תומכיהם.

כמו כן, אני רוצה להסב את תשומת הלב לכך, שבהתבטאויות האחרונות מסתמן קו הסכרה אחר. לאחד מהוגי הדעות שלהם, אבו-לעד, יש הסבר דומה עם תוספת שצריכה לעניין אותנו כמדינת היהודים. הוא בונה את התכניות של מעבר משתי מדינות, זו בצד זו, למדינה מאוחדת חילונית - על תהליך ההתפוררות

הפנימית שחל בחברה הישראלית. ויש לציין, כי יש להם מכוונים העוסקים במחקרים על היקף העלייה, היקף הירידה, תופעות השחיתות, ה"קיטור", הקובלנות והמוראל, כאשר הם בולעים כל מכתב מערכת וכל מאמר, כאילו הוא מבטא את האמת האבסולוטית של דמות החברה הישראלית ומשם הם מקבלים את העדויות לכך. עם זאת, יש בפיהם מלת שבח אחת לנוער הישראלי. הם אומרים כי הנוער הישראלי יותר פתוח מהדור הקודם ומוכן לקבל יותר קיום בצוותא חברה מעורבת של ערבים ויהודים, מאשר הדורות הקודמים.

אינני מאמין כי אש"ף יבנה אך ורק על התפוררות החברה הישראלית, ודוקא כאשר נחתם ההסכם החדש עם מצרים, אשר מבטיח רגיעה לפרק זמן מסוים. אם יחודש מנדט האו"ם בגבול הסורי, ואם הירדנים לא יקומו לחמם את הגבול, יש לצפות להגברת המאבק הטרוויסטי נגדנו כביטוי יחיד למאבק הערבי נגד ישראל, כדי לחזק וללבן את המלחמה נגד היהודים ולמנוע בעד קיום ההסבר שכבר נחתם ומחתימת הסכמים חדשים בעתיד.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לא קיבלנו תשובה על שאלותי.

ראש הממשלה י. רבין:

אנו לא עשינו הקלטה כפי שעשו המצרים. הוא הביא תחנת טלוויזיה, לפחות אחת והקליט את השיחות, אצלנו מישו רק ישב ליד הטלפון ורשם, כך שאנו לא כל כך משוכללים, ואם יש בשיחה שלי אילו שהן סטיות מההקלטה שלהם, הרי יש לקחת בחשבון כי הקלטה היא תמיד הרבה יותר אמינה מאשר רישום שיחה. אני אקריא את השיחה ביני לבין הנשיא פורד, ולולא היה זה פורום גדול, לא הייתי אומר כי יש בה משהו מיוחד:

"PRESIDENT FORD: I HAVE JUST FINISHED TALKING WITH HENRY. LET ME CONGRATULATE YOU FOR THE SUPER EFFORT YOU HAVE MADE IN REACHING THIS NEW AGREEMENT. I WANT TO CONGRATULATE YOU FOR THE GREAT STATESMANSHIP WHICH WOULD . YOU HAVE SHOWN UNDER TERRIBLE CIRCUMSTANCES. I HOPE THAT THIS AGREEMENT LEAD TO A NEW CHAPTER

PRIME MINISTER: THANK YOU VERY MUCH FOR YOUR KIND WORDS. THERE WERE STRESS TO COMPLICATED AND DIFFICULT NEGOTIATIONS. WE HAVE DECIDED TO TAKE A RISK; I PATTERN FOR THE TAKE A RISK, AND TO TRY A NEW OPENING FOR PEACE AND A NEW AND A NEW ERA IN THE . AREA. WE ALL HOPE THE AGREEMENT WILL LEAD TO TRANQUILITY RELATIONS BETWEEN EGYPT AND ISRAEL. THANK YOU MR PRESIDENT FOR YOUR ROLE, YOU PERSONALLY, AND YOUR ENVOY HAS SERVED IN REALIZING THIS AGREEMENT .

CONTINUE PRESIDENT FORD: THANK YOU VERY MUCH. LET ME ASSURE YOU THAT WE WILL IN OUR CLOSE RELATIONSHIP AND ON THE BASIS OF THE GREAT AND SOLID FOUNDATION BETWEEN US, WE WILL CONTINUE TO BUILD FOR REAL PEACE IN YOUR AREA, AND FOR THE FUTURE

PRIME MINISTER: WE REALLY HOPE IT WILL BE THE BEGINNING OF A NEW PERIOD , AND THAT THE OTHER SIDE FEELS THE SAME .

AGREEMENT PRESIDENT FORD: REST ASSURE WE'LL WORK WITH YOU TO SEE THAT THIS CONTINUE THE IS IMPLEMENTED IN SPIRIT AND LETTER, AND THAT WE EXPECT TO RELATIONSHIP THAT EXIST BETWEEN THE AMERICAN PEOPLE AND YOUR HEROIC PEOPLE. THE AMERICAN PEOPLE IS VERY SYMPATHETIC TO THOSE YOU SO ABLY REPRESENT .

PRIME MINISTER: WE APPRECIATE VERY MUCH THE SPECIAL RELATIONSHIP BETWEEN OUR PEOPLES, AND THE GREAT SIGNIFICANCE IN THE PAST AND PRESENT...

PRESIDENT FORD: GIVE MY VERY REGARDS....

באשר לשיחה עם הנשיא פורד - הנשיא פורד התקשר בטלפון מ"הבית הלבן" עם הנשיא סאדאת, לרגל השגת הסכם הפרדת הכוחות. פורד שיבח את תבונתו של סאדאת ואת התפקיד החיובי שהוא ממלא במישור הבינלאומי. סאדאת השיב בברכה לפורד ולמשפחתו והביע את הערכתו להתעניינותו האישית בדחיפת ההסכם הזה. סאדאת מוסיף: "כפי שהסכמנו בזלצבורג, אין מנוס מפעילות במגמה של הסדר כולל לסכסוך הערבי-ישראלי". עוד אמר סאדאת, כי כפי שאמר הנשיא פורד בזלצבורג, יש להגיע להסדר כולל, אבל בינתיים עדיף לעשות זאת.

כן אמר סאדאת: "אני חייב לגלות לכם, כי המהלכים אותם סיימנו עתה באמצעות ד"ר קיסינג'ר, מעוררים אצלי דאגה של ישראל אין רצון כזה. אנו מקווים שתמשיכו בהשקעת מאמצים אצל הישראלים, על מנת לשכנע אותם שלא ניתן להגשים את השלום הצודק ובר-הקיימא, אלא אם כן הם ישנו את התנהגותם". לאחר מכן, ניסח סאדאת בפני הנשיא פורד את הערכתו להסכם זה בכיטויים ברורים והדגיש את הקשר שלו עם הפעילות בחזית הסורית ועם העניין הפלשתינאי באומרו: "אנו מקבלים הסכם זה כצעד נוסף בהיסטוריה של הסכסוך, אולם אחד הדברים העיקריים הוא שיימשך הכוח המניע להגשמת השלום. בעניין זה ברצוני להבליט את חשיבות הכניסה בקרוב לשיחות על פעילות מקבילה עם סוריה. כמו כן אני מפציר בכם להתחיל בדו-שיח עם הפלשתינאים, שכן לא יתכן להגשים הסדר סופי במזרח התיכון מבלי להכיר בזכויות העם הפלשתינאי". סאדאת ציין את הגאמצים השקדניים של שהיית קיסינג'ר ואת נאמנותו. סאדאת אמר, כי הוא יודע היטב על הלחץ האינטנסיבי והמתח בהם היה נתון קיסינג'ר בעת ביצוע משימתו.

בסוף השיחה מסר סאדאט כי הוא מקווה לבקר בארה"ב, להפגש עם הנשיא פורד ולהמשיך בשיחות החשובות אתו למען ענין השלום וההבנה ההדדית.

ידוע לנו כי הוא אמר משהו גם על קפאון, אבל אין לי פה את הטקסט השלם.

השר ג. האוזנר:

בכל זאת הוא אמר, שהוא לא ישלים עם קפאון - מתי?

ראש הממשלה י. רבין:

רבותי, הקפאון לא קיים על תאריכים. גם אנו אף פעם לא אמרנו כי זה "FINAL PEACE SETTLEMENT".

אשר לתחנת ההתרעה, בחשוכה לשאלה שלאנו את קיסינג'ר: "האם אתם כוננים"? הוא אמר: "לא, מה אנו נשכור חברה אמריקנית לבנות"? יחד עם זאת, אין ספק שהם נוחנים ציוד למצרים לצורך התחנה, ולכן אני מפריד כאן בין בנית התחנה שלא תיעשה ע"י ארה"ב לבין אספקת ציוד אמריקני בנושאים אלה. אני מעריך שיש להם מערכת שיקולים שאין להרחיב עליה את הדיבור, לגבי הכניסה לתחומים האלה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בענין התחנה המצרית, אני רוצה להוסיף כי הם עומדים להקים את התחנה ורוצים לבצע זאת עוד לפני ביצוע הנסיגה, אבל לא ברור אם הם יצליחו ואיך. בכל אופן, הם רוצים להיות ערוכים מוקדם ככל האפשר, כמו צה"ל.

השאלה היא אם הם יוכלו.

אני רוצה לומר בקצרה עוד כמה דברים על הלכי הרוח בין קובעי דעת הקהל בקונגרס, לגבי הצבת צוותות אמריקאיים במעברים. כזכור לכם, הסנטור ג'קסון יצא ראשון ובחריפות נגד הצעה זו והוא ממשיך לבקר את הצבת הטכנאים כהקדים מסוכן. השמעת דברי הבקורת לא חלה על כל ההסכם שלנו, אבל הוא אומר כי הצבת הטכנאים אינה עוזרת להתקדמות לשלום והוא סבור כי ישראל נכנעה לבצע ויתורים מופלגים שאינם רואה להם כל ערובה. עם זאת, בסופו של דבר הוא מודיע, כי יצביע בעד ההסכם.

סנטור פרסי, אשר נחשב לידיד ישדאל ואחר כך עם ביקורו בישראל רגזנו עליו והוא ביקש שנראה אותו שוב כידיד, הודיע כי הוא יתייב הצבת הטכנאים ויתמוך בזה.

סנטור קייז, שהוא רפובליקני וחבר בוועדת החוץ וההקצבות, השתכנע שהוא יצטרך לתמוך בזה, אבל הוא השמיע ברבים את תביעותיו, שאם יש התחייבויות סודיות מצד הממשל לישראל, אחרת הוא לא יתמוך.

הסנטור צ'רץ', שהוא דמוקרט ובאמת ידיד, הודיע כי הוא תומך בהסכם, אך חולק קצת על התבטאויות חברו למפלגה, ג'קסון. הוא יתמוך גם בהצבת הטכנאים. יחד עם זאת, הוא רוצה כי ההחלטה על סילוק הטכנאים במקרה שתשתקף סכנה לבטחונם, לא תהיה תלויה בשיקולי הנשיא, אלא מראש תהיה החלטת קונגרס, שאם נשקפת סכנה להם, יוצאו הטכנאים מהמעברים. הוא אמר כי הוא יעמוד על כך שתהיה החלטת קונגרס מראש.

חבר הבית סטרטון משוכנע, שמוטב לתמוך בזה, כי זו דרך לבצע את המטרות הנעלות של ההסכם.

הסנטור מנספילד, בתחילה, התבטא באופן כללי נגד. עוד כשקיסנינג'ר היה פה והיתה על כך ידיעה בטלוויזיה ובעתונות, אמר עליו קיסנינג'ר כי זו עמדתו הקבועה לגבי כל שמץ של מעורבות אמריקנית. אבל עתה, לאחר שקיסנינג'ר נפגש עם אותם סנטורים, הוא עצמו אמר כי דבריו מזכיר המדינה די משכנעים וכי הוא צריך לבחון את עמדתו מחדש לפני שהוא אומר את הלאו.

הוא הדין לגבי יו"ר הבית, קרל אלברט, שבתחילה השמיע הסתיגות מתונה, אבל לאחר ששמע הסברים ממזכיר המדינה, עמדתו היום חיובית.

חבר הבית התחתון, אוניל, משמיע דעה חיובית

חד-משמעית.

לעומת זאת, יש צרה עם חבר הקונגרס אשר ביקר בשעתו בארץ, אובי. ב-27 לאוגוסט הוא הגיע לביקור בארץ והיה די מסוייג, גם לגבי הטכנאים וגם לגבי סדר הגודל של הסיוע. אך כשהוא יצא, הוא דיבר בלשון בוטה יותר.

לעומת זאת, יוברט המפרי, כמו המיד, בער.

ההערכה של הנשיא האמריקני היא, שיש לכך רוב גם בקונגרס. גם מלווין ליירד, שר ההגנה, אשר אינו מידידי ישראל אמר, כי הוא מחייב את ההסכם וכי הוא בטוח שארה"ב תוסיף לספק נשק לישראל כדי לשמור על האיזון באזור.

סנטור אינוויי, שגם הוא חבר ועדת ההקצבות, תומך בהצבת הטכנאים ואיננו רואה בעיות בהקשר לסיוע בסדר גודל של 2.2 מיליארד.

העתונות האמריקנית אינה פוסלת לחלוטין את הצבת הטכנאים, אם כי יש בקורת ולפי הערכת האנשים שלנו, בדעת הקהל היחס הוא די שלילי, אבל אין ספק כי זה בסופו של דבר יתקבל.

ראש הממשלה י. רבין:

אני קצת מכיר את אמריקה. ענין הטכנאים יעבור ברוב הרבה יותר גדול ממה שחושבים. הבעיה הגדולה תהיה ענין הסיוע - וכדאי שנדע את הדברים האלה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

כמה הם יתנו למצרים?

שר הבטחון ש. פרס:

650 מיליון דולר למצרים ו-150 מיליון דולר

לירדן.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זה הכל ירד מה-2.3 מיליארד.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני רוצה להבהיר את הסוגיה הרוסית. אני יודע כי הרוסים, גם בומן הסיכוב במרץ וגם אחרי מרץ, בעצם לא התנגדו להסדר והיה הרושם שהם מעוניינים בהסדר הביניים כדי להתחיל את ועידת ג'ניבה. מה העלה את המוח שלהם - האם הנוכחות האמריקנית כאלמנט חדש?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אם כן, הנוכחות האמריקנית, ללא ספק, מרגיזה את הרוסים. הם מתארים לעצמם שהאמריקאים רצו להכנס, אם מטעמי ריגול, נוכחות או יצירת תקדימים, כי גם הם היו עושים את אותו הדבר. והיא הרגיזה לא רק את הרוסים. הנוכחות האמריקאית הרגיזה, למשל, מאד את האלג'יראים. הם טוענים כי הנוכחות הזו מחזירה את האימפריאליזם המערבי למזרח התיכון, לאחר שהוא הוצא בזמנו. ויש ביטויים כאלה גם ממקומות אחרים.

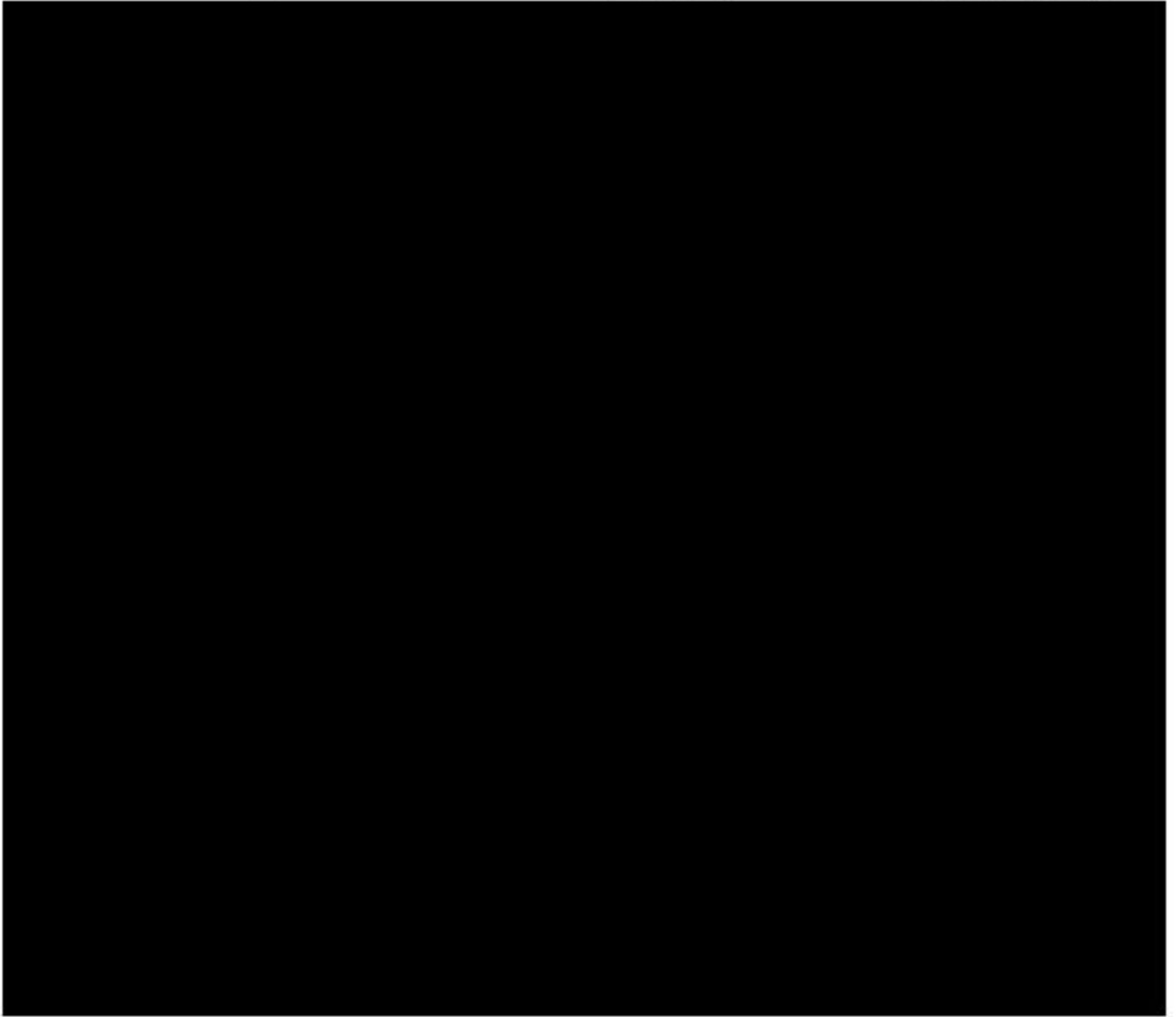
עכשו, המצב הסובייטי לא קל ולו רק בגלל סיבה אחת: ההסכם נחתם באופן חופשי ע"י שתי מדינות ריבוניות, ולכן מה שהרוסים עושים, לדעת מומחינו, הם מנסים להכביד על מצרים בזירה הערבית יותר מאשר על ארה"ב בזירה הבינלאומית. כי אילו הם היו נוכחים בעת החתימה בג'ניבה, זה היה מקל על סאדאת בקרב הרדיקאליים הערביים, וכך הם מתכוונים להכביד עליו. יש ידיעות כי הם נתנו אור ירוק לקומוניסטים במזרח התיכון לחזור לפעולה. קודם הם מיתנו אותם כדי להקל על המשטרים, אבל כרגע שהם אוכזכו מהמשטרים הערביים, הם נותנים להם עתה אור ירוק לפעולה כדי להקצין את דעת הקהל ולהכביד על המשטרים.

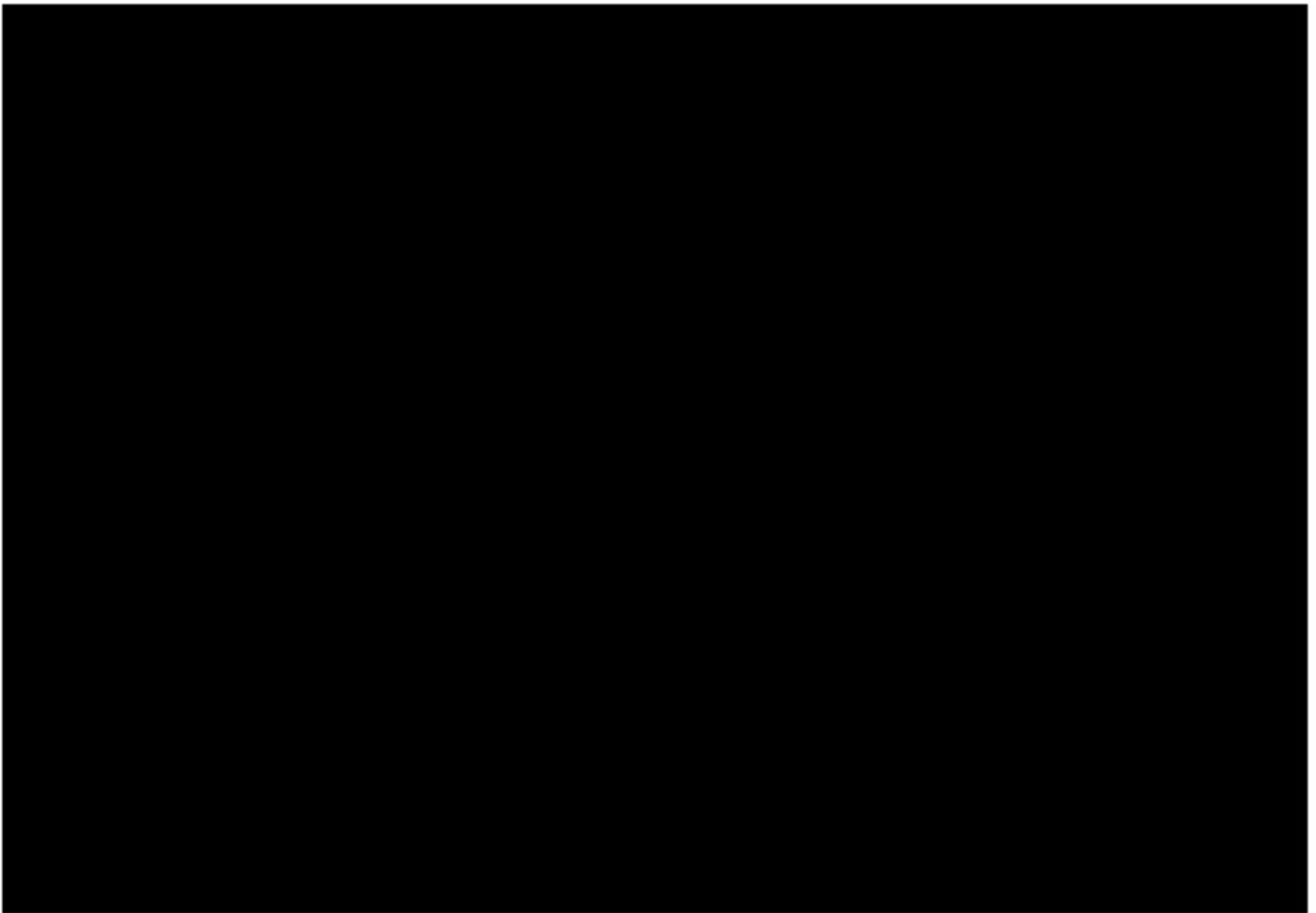
4. הצעדים לקראת ביצוע ההסכם עם מצרים
(הממשלה בשבתה כועדת שרים לענייני בטחון)

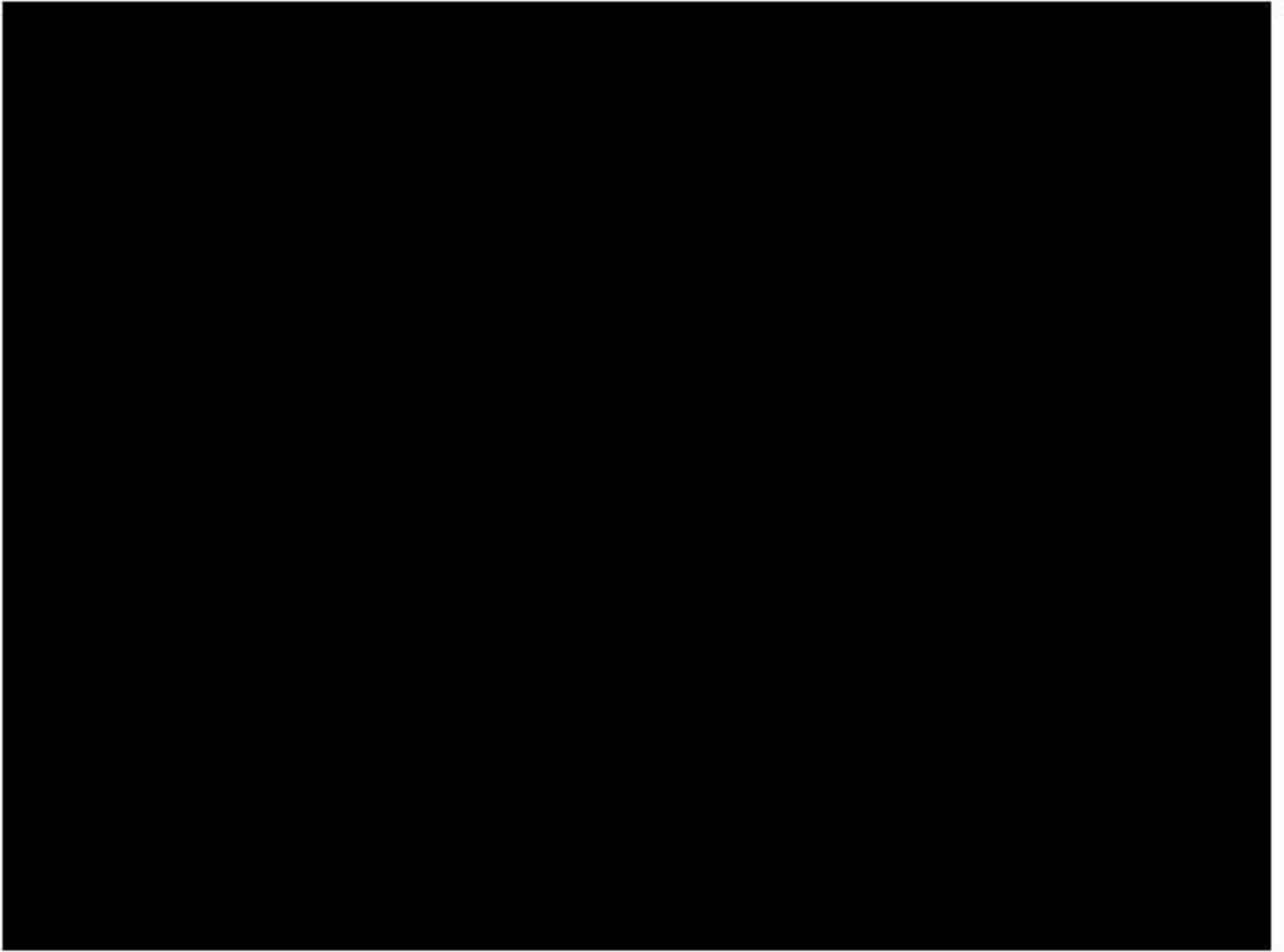
שר הבטחון ש. פרס:

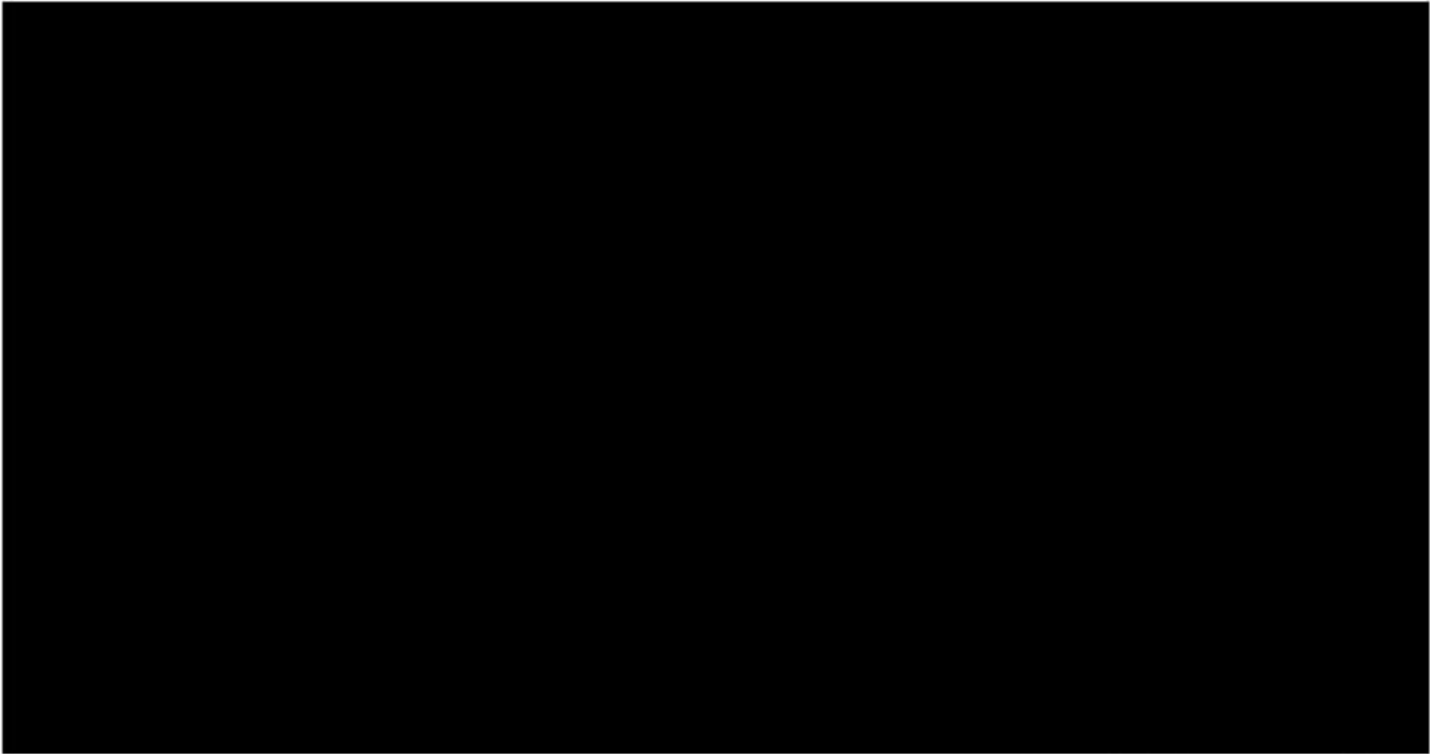

5. יחסי עבודה בתעשייה האוירית

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה, ברשות ראש הממשלה, להתייחס לדבר נוסף וזה ענין התעשייה האווירית. התעשייה האווירית קיימת זה 20 שנה ומעסיקה 16 אלף עובדים. אחד הדברים שאיפיינו אותה ואיפשרו לה להגיע לאן שהגיעה, היו יחסי עבודה משופרים ומסודרים. ואיך אומר הפתגם: "מחלות - מדבקות; בריאות - לא". ואני חושש כי יש שם עכשו קבוצה, אשר בטמפרנט שלה ובנטיית שלה דומה לאותה קבוצה אשר קבעה את יחסי העבודה בנמלי ישראל.

שד החינוך והתרבות א. ידלין:

האם אלה הם עובדים חדשים?

שד הבטחון ש. פרס:

לא, אבל זו קבוצה בעלת אותו אופי, שנראה כי היא נתמכת גם ע"י האופוזיציה והיא אשר מפיצה את הדברים, כאשר בנוסף לכך היא יוצאת בשם "טוהר המידות". זה הטמפרמנט שלה. וההנהלה ממש מתבוססת בדמה מחשש להרס המפעל, כי אם האופוזיציה הזו תגבר, התעשייה האווירית שוב לא תהיה מה שהיתה, אלא תהיה דומה לכל משק עבודה פרוע אחר במדינת ישראל. לכן אני מאד מקוה כי ינתן הגיבוי הממלכתי, הציבורי וההסתדרותי לפתרון הענין הזה. ואני רוצה לציין כי עמדתו של מוזכיר ההסתדרות אינה שונה ממה שתיארתי עכשו, הוא מבין את הענין ואני מקוה שלא תהיינה הרבה בחישות. לדעתי, אנו מוכרחים לעמוד כאן איתן, על מנת שלא יקרה מה שקורה במקומות עבודה אחרים בארץ.

אשר לבקורת הנשמעת על הפסדי התעשייה האווירית בגלל ה"ערבה" וה"ווסטווינד", זו בקורת מוקדמת, כי יש להביא בחשבון שהשקעה התחלתית על 30 מטוסים "ערבה" בודאי שתגרום למחירים יקרים יותר מאשר על 100 מטוסים ולכשייצרו 100 מטוסים, המחירים ירדו - כך זה בכל מקום בעולם. אבל לעת עתה, התעשייה האווירית עושה דברים שאינם מבוטלים ועובדה שהיא גומרת את המאזן ללא הפסדים והמטוסים שלנו לא יותר יקרים מאשר בחו"ל. בכמה מקרים הם אפילו זולים

לאין ערוך, כמו במקרה של מטוס ה"כפיר". וזה ממש מחריד, כשמנסים לערער ולהרוס כל דבר הקיים במדינה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה להעיר הערה אחת בעקבות דברי שר הבטחון על התעשייה האווירית. לדברים הנוגעים לדפוסים השונים של האוירונים - זה שייך לענינים כלכליים. אך באשר לדברים הנוגעים לטוהר מידות - בענין זה יש לבקש את מבקר המדינה שיחיש את הבקורת על התעשייה האווירית ויפרסם אותה. נדמה לי כי רק הוא מוסמך להגיד בענין זה איזה שהוא דבר.

ראש הממשלה י. רבין:

התעשייה האווירית פועלת תחת מבקר המדינה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני לא מתייחס למבקר המדינה, אלא למלחמה בקרב ועד העובדים, וזו הבעיה הבווערת. יש היום 61 עובדים שהם חברי מועצת העובדים ובהם 13 באופוזיציה, שיש לי הרושם שהיא נחמכת ע"י האופוזיציה בתוך הכנסת, וזה מה שקורה בחיי היום-יום, כאשר הטלויזיה, הרדיו וכל אמצעי התקשורת עוד מוסיפים שמן למדורה.

שר המשפטים ח. צדוק:

אני חושב כי פרסום מוקדם ככל האפשר של דו"ח מבקר המדינה על התעשייה האווירית יסייע בטיהור האוויר וביציבות כנגד המגמות ההרסניות אותן תיארת.

6. הפקעת קרקע בשטחים המוחזקים למטרות צבאיותשר הבטחון ש. פרס:

לפי ההחלטה, אם רוצים להפקיע שטח, שר הבטחון צריך להתייעץ עם ראש הממשלה ולהביא זאת בפני ישיבת הממשלה. לכן התייעצתי עם ראש הממשלה ועתה אני מביא בפני ישיבת הממשלה הודעה על כך, שהחלטנו להפקיע 41 דונם ליד מחנה בית-אל, שהוא מחנה האימונים של צה"ל ליד ירושלים, ולהקים שם אגוד ארטילרי.

מתוך השטח המופקע, 11 דונם הם אדמה פרטית, אבל היתר זו אדמה לא פרטית. האנשים יפוצו בהתאם. כאשר לסוג השטח, 30 דונם זו אדמה הורית ו-20 דונם פלחה. מטרת ההפקעה היא ממש צבאית.

7. שינוי שער החליפין של המטבעשר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני רוצה לדרוש על הפיחות הזוחל הנוסף שביצענו בלילה שבין 8-9 בספטמבר, בהתאם להחלטת הממשלה שהסמיכה את ועדת השרים לצורך זה. אם כן, הפיחות היה של 1.9% והביא את השער הרשמי של הלירה ל-6.36 ל"י לדולר.

בהקשר זה, אני רוצה לציין שלש אוכזרובציות: קודם כל, שהמהלך הזה עבר ללא זעזועים מיוחדים ומתברר, שגם המשק וגם הציבור התרגלו לשיטה החדשה. הפעם גם לא סגרנו את הבנקים למשך יום אחד, כי המפקח על הבנקים והמפקח על מטבע החוץ התארגנו בינתיים כך, שאפשר לגבות את ההיטל על הבנקים, מבלי לסגור אותם למשך יום אחד. אי לזאת, אני חושב כי השיטה הצליחה, מבחינת

הציבור.

הדבר השני מתייחס להמרות מטבע חוץ במגמות ספקולטיביות או סמי-ספקולטיביות - ואני יכול לומר, כי כל אלה שעשו זאת לא הרוויחו, ובמקרים מסוימים אף הפסידו. ההיקף היה די גדול. בחודש אוגוסט המירו 62 מיליון דולר והדבר נבע מתוך ציפיות לפיחות גדול יותר. כלומר, קנו דולרים בהיקף של 62 מיליון דולר כאשר המניעים לכך היו בעיקר ציפיות לפיחות גדול יותר ומחבר, כי כל אלה שעשו זאת נוכח הפיחות של 2%, כמובן שלא הרוויחו, אלא הפסידו. כי פיחות של 2%, כאשר מצפים לו תוך יומיים ועושים את ההמרות יומיים לפני ביצועו, יכול לתת עוד איזה רווח ספקולטיבי. למשל, אם מעריכים כי זה יהיה ביום א' או יום ב' ועושים זאת ביום ו', אפשר להרוויח, אבל ההמרות נעשו הרבה יותר מוקדם מתוך ציפיה לפיחות גדול יותר.

שד הדתות י. רפאל:

האם המרות ליגאליות?

שד הממחר והתעשייה ח. בר-לב:

כן. למשל, כאשר ליהודי יש חשבון מטבע חוץ, הוא יכול לרכוש דולרים, אך במקרה זה ההמרות התחילו כבר באמצע החודש (המרות - כשמבנק ישראל או מבנקים אחרים ניקנו דולרים בלירות והם עברו מרכוש המדינה לרכוש פרטי). הפרטים האלה קיוו שיהיה פיחות גדול יותר ואחרי פיחות גדול יותר, אם אתה ממיר את הדולרים ללירות, אתה מרוויח על הדולר. את ההמרות עשו למשל אזרחים, שעמדו לנסוע לחו"ל והיה להם רשיון לקנות מטבע זר, והם היו צריכים לנסוע באמצע ספטמבר, אך ציפו לפיחות גדול מאד ורכשו את הדולרים, הרי הם לא הרוויחו דבר, או למי שהיו ניירות ערך צמודים לדולר, או אלה היכולים לרכוש דולרים בתוקף השילומים, אך בעת רכישת הדולרים האלה ובעת מכירתם חזרה משלמים עמלה מסוימת של 0.6%. כלומר, אם הפיחות הוא סה"כ של 2% ואתה עושה זאת אפילו

שבוע קודם, כבר לא הרווחת דבר. אם הצלחת לעשות זאת יום או יומיים קודם, אתה מרוויח איזה שביר של אחוז. אך התופעה הזו של רכישת 62 מיליון דולר נבעה מתוך ציפיות לפיחות גדול יותר והאנשים הללו, במקרה זה, הפסידו.

דבר שלישי, שאני רוצה להעיר עליו הוא האפקט המצטבר של שלשת הפיחותים, שהביאו את השער הרשמי מ-6 לירות ל-6.36 והם פחות או יותר קיזזו את עלית הדולר בחשוואה למטבעות האירופאיים. בשלושת החודשים האחרונים עלית ערך הדולר בחשוואה למטבעות האירופאיים היתה בסדר גודל של 6%-7% והפיחות המצטבר של שלושת המהלכים שעשינו היה של 6%. כלומר, עד עכשו, בשלושת המהלכים האלה, השגנו פחות או יותר שמירת ערך הדולר בחשוואה למטבעות אירופאיים. אם נמשיך בשיטה זו והדולר לא ימשיך לעלות כפי שהוא עלה בשבועות האחרונים, אז יתן הפיחות את האפקט של פיחות ממשי בחשוואה לתנודות. כלומר, מה שעשינו עד היום שומר על רווחיות היצוא, אך אם נמשיך במגמה זו והדולר גם יתחזק בשיעור זה, זה יביא לשיפור. אם הדולר לא יעלה ואנו נמשיך בשיטה זו, עשוי מצב היצוא שלנו להשתפר, כי במשך שלושת החודשים, שלושת המהלכים האלה שמרו על מצב מאוזן פחות או יותר, כאשר המצב השתפר לעומת מה שהיה, אילו לא היינו עושים פיחות. כמו כן שופר מצב היצוא לעומת הארצות שאנו סוחרים אתן בדולרים. גם היצואן המביא ארצה דולרים ועושה את היצוא שלו בדולרים, במקום 6 לירות לפני שלושה חודשים, הוא מקבל עכשו 6.36 לירות, מלבד הפרמיה.

השר ג. האוזנר:

אבל איך אפשר לצפות שהמחירים לא יעלו?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

קודם כל, יש רווח על המוצר ועד כה, הפיחותים האלה לא הביאו להתיקרות שום מוצר שהממשלה מספקת.

חשר ג. האוזנר:

אבל היא משלמת יותר בעד סחורה מיובאת.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה מחקוז בהזלות במוצרים אחרים, למשל כמו ירידת מחיר הסוכר המקוזת את העליה במוצרים אחרים. גם מוצרי התעשייה לא התייקרו בגין הפיחותים האלה. קרי, לא המשגנו בכך אסמכתא לעלית המחירים. איך זה יסתדר לעתיד לבוא, זו שאלה שנצטרך לתת דעתנו עליה, כי אם עד סוף שנה זו יהיה פיחות של 18%, הבעיה תהיה בעיה. עד עתה, הממשלה ספגה את ההתיקרות הזו, בשדותים ובמוצרים שהממשלה מספקת וגם במוצרים המיוצרים ע"י התעשייה המקומית. איך ננהג לעתיד - זו בעיה ואנו נצטרך להחליט לגביה. זו גם תהיה פונקציה של מחירי התשומות המיובאות. כי אם תחול ירידה, הירידה הזו תקוז את הפיחות ואם תחול ירידה חלקית במוצרים שהממשלה מייבאת, היא יכולה לקוז את ההתיקרות במוצרים אחרים, כמו למשל ירידת מחירי הסוכר המקוזת את העליה במחיר הדלק, שחלה עקב הפיחות. והירידה במחיר הסוכר משפיעה גם על אי-עלית מחירי מוצרי תעשייה אחרים.

חשר ג. האוזנר:

מה לגבי השפעת מכירת החיטה מארה"ב לבריה"מ?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

התחזית היא אמנם של התיקרות מחיר החיטה, אך עדיין לא חתמנו חוזים בנושא הזה. אין ספק, שהרכישות הרוסיות בארה"ב משפיעות על כך והחקלאים האמריקניים צועקים על זה חמס. התחזית שלנו היא, שצחירי הגרעינים מארה"ב יהיו יקרים יותר.

באשר ליתרות שלנו בהשוואה ל-31 לדצמבר 1974 -
עד ל-31 לאוגוסט הן עלו ב-200 מיליון דולר. השפעה על כך היתה ל-65 מיליון דולר
משיכות שהיו במשך חודש אוגוסט, כך שסוף 1974 ועד 31 לאוגוסט, היתרות עלו
ב-200 מיליון דולר. זה מכל המקורות.

ראש הממשלה י. רבין:

האם זה תמיד היה כך?

שר הדתות י. רפאל:

מהו הנתון הרשמי העומד היום?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

הנתון הרשמי עומד היום על 1.2 מיליארד דולר.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע כי לאתר החגים יהיה דיון בממשלה, לאור
הנסיון של שלושת הפיחותים, על מצב מאזן התשלומים ובעיות היצוא.

ראש הממשלה י. רבין:

שר האוצר הבטיח דיון כלכלי כולל. יש התחיבות של

שר האוצר ואין על זה ויכוח.

שד התיירות מ. קול:

יש ללמוד ולראות לאן הדרך הזו כאמת מובילה אותנו והאם אין ניצול לרעה של ספקולציה עם הדולר ובתחום הכלכלי בכלל, כשהכל בא להגדיל את היצוא ולשפר את מאזן התשלומים.

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני מציע כי נהיה צמודים לאופציה הראשונה של הודעת שד האוצר, שהבטיחה דיון כלכלי כולל, ומאד מבקש כי מהישיבה הזו לא נצא עם הודעות, כי אנו עושים רוויזיה מהחלטתנו הקודמת בענין הפיחות. נגיד בנק ישראל, לפני צאתו לחו"ל, כבר נתן איזו שהיא הצהרה, כי יש לבדוק את ענין השיטה. אינני יודע מהי החשלכה של הצהרה כזו על הספקולציות האלה, האם היא לא מקצינה אותן. זה נושא מאד רגיש ואני מציע כי נהיה צמודים להחלטה לקיים דיון על המדיניות הכלכלית ואת הסוגיה הזו לא נבליט.

שד המשפטים ח. צדוק:

ההבדל במצב הרוח ובציפיות של הציבור והתגובות בין הצעד הקודם והצעד האחרון היה בזה, שבצעד הקודם היתה ציפיה לפיחות גדול שנוצר ע"י דיבורים מיותרים, בעוד שבפעם הזו התחילו להאמין לממשלה, כי בעתיד הנראה לעין, היא מתכננת ללכת בדרך של שיטת הפיחות הזוחל במסגרת ההסמכה שניתנה לוועדת השרים. וכל דיבר שיעשה וכל ערעור והטלת ספקות בשיטה זו של הפיחות הזוחל, בתחום ההסמכה שניתנה לוועדת השרים, כל זה יזיק ויערער את אמינות הציבור שהחלה להוצר בחודשים האחרים.

שד המטרה ש. הלל:

הממשלה לא מתבקשת לקבל החלטה?

ראש הממשלה י. רבין:

לא. וברור שיהיה דיון בנושא הכלכלי הכולל בהתאם

למה שטרכם אז.

8. הטיפול בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה

שר העבודה מ. ברעם:

כזכור, הממשלה החליטה לאחר דיון ממצה להעביר את הטיפול בנפגעי פעולות האיבה מהמוסד לביטוח לאומי למשרד הבטחון. זה היה צריך להתבצע ב-1.8.75. כמה חודשים לפני ה-1.8.75, התחילו להשמע ערעורים מצד משרד הבטחון כי אין ביכולתם לבצע זאת עקב שתי סיבות: (א) תקציבם אינו מאפשר להם; (ב) יש ערעור על כך מצד ארגון נכי צה"ל, שאינם מעוניינים שכולף איש יעברו לטיפול משרד הבטחון. קיימתי בירור עם אנשי האוצר ואנשי משרד הבטחון כמה חודשים לפני ה-1.8.75 ונדמה היה לי כי אז סולקו כל הבעיות. אף על פי כן, שר הבטחון הודיע לי כי הוא מערער על עצם החלטת הממשלה ומבקש רויזויה בהחלטת הממשלה. משום כך, ביקשנו בירור אצל ראש הממשלה ואכן התקיים בירור בהשתתפות שר האוצר, שר הבטחון ושר העבודה ולאחר דין ודברים הוצע כי הביטוח הלאומי ימשיך לטפל בנפגעי פעולות האיבה עד ה-1.1.76 (נפגעי פעולות איבה הם כל אלה, שנפגעו לא ע"י פעולה צבאית ישירה, כולל מבקרים מחו"ל).

שר התיירות מ. קול:

ואם תיירת נפגעה ע"י כריש?

ראש הממשלה י. רבין:

לא כולל כרישים. הכרישים הם אויבי האדם בכלל

ולא אויבי מדינת ישראל.

שר המשטרה ש. הלל:

גם אונס לא נחשב כמעשה איבה.

שר העבודה מ. ברעם:

המושג של נפגעי פעולות איבה לא חל על אנשים שהיו בשרות צבאי, אלא על אלה שלא היו בשרות צבאי ונפגעו.

ראש הממשלה י. רבין:

למשל, כפי שחנה מרון נפגעה במינוכן.

שר העבודה מ. ברעם:

אם כן, לאחר דין ודברים, ראש הממשלה סיכם: (א) שהטיפול בנפגעי פעולות האיבה יימשך ע"י הביטוח הלאומי עד ל-1.1.76. (ב) שיוקם צוות המורכב מאנשי משרד הכטחון, משרד האוצר ומשרד העבודה והביטוח הלאומי, שיסכם מה תהיה צורת העבודה לאחר ה-1.1.76. ולמעשה, הודיע לנו הביטוח הלאומי, כי אין באפשרותם, אחרי תאריך זה, בשום פנים ואופן לטפל בנושא, גם אם תהיה השתתפות מצד משרד האוצר. כי אין אפשרות בין קבוצות הזכאים להכניס קבוצה, אשר תגמוליה הם הרבה יותר גבוהים מיתר התגמולים לזכאים הנמצאים במשפחת הנכים

והנפגעים שלנו, וזה חל על עשרות אנשים. הועדה הזו צריכה לסיים את עבודתה עד ל-15 לספטמבר ולאחר שתשלים את עבודתה, יתקיים דיון מחדש אצל ראש הממשלה, בהשתתפות שר הבטחון, שר האוצר ושר העבודה ולפי מה שיסוכם שם, הדבר ידווח לממשלה וכך נפעל.

9. חתימת קיום על כתב חנינה לפי סעיף 12 לחוק יסוד: נשיא המדינה

שר המשפטים ת. צדוק:

בידי נשיא המדינה מצוייה הסמכות להעניק חנינה ולהקל בעונש. שר המשפטים הוא השר המוסמך להמליץ בנושאים אלה בפני נשיא המדינה ולקיים את חתימת הנשיא כדרוש, לפי החוק, באותם המקרים שהנשיא מחליט, לפי המלצת שר המשפטים, להעניק חנינה או להקל בעונש. היו בעבר מקרים, שבהם שר המשפטים, בגלל היותו נוגע בדבר, ראה צורך לפסול את עצמו מלדון בבקשה מסוימת. למשל, קודמי, י.ש. שפירא, ראה צורך לפסול את עצמו במקרה שהמדובר היה בחנינה למי שהוא ייצג כעורך דין. ואני, בתקופת כהונתי, ראיתי צורך לפסול את עצמי במקרה בו דובר בשותפי שהורשע בעבירות חנועה. ובמקום שהדברים יובאו בפני הממשלה כמקרים אינדיבידואליים, אני מציע למנות שר מחברי הממשלה, שיהיה מוסמך לפעול במקום שר המשפטים, במקרים ששר המשפטים, מאחת הסיבות, פוסל את עצמו מלדון בבקשה מסוימת. ואני מציע כי זה יוטל על השר גלילי. אני החלפתי עמו דברים והוא מסכים לכך.

השר י. גלילי:

אני חשבתי שהמדובר במקרה אחד ולא בדבר קבוע.

שר המשפטים ת. צדוק:

יכול להיות מקרה אחד בשנה.

ראש הממשלה י. רבין:

אם אין התנגדות, זה מאושר.

מחליטים:

בהתאם לסעיף 12 לחוק יסוד: נשיא המדינה, ימלא
השר י. גלילי את התפקיד, שאותו ממלא בדרך כלל שר המשפטים, לגבי בקשות לחון
עבריינין או להקל בעונש, ואם יהיה צורך בכך - יקיים את חתימתו של נשיא המדינה על
כל מסמך רשמי בקשר לכך - וזאת, כל אימת ששר המשפטים יפסול את עצמו מלדון
בעניינו של פלוני המבקש חנינה או הקלת עונש.

10. ביטול הצעת חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 15), תשל"ג-1973

שר המשפטים ת. צדוק:

סעיף ג' הוא סעיף פורמלי ביותר. על שולחן הכנסת
מונחת הצעת חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט, שבאה לבטל סעיפים מסויימים
שבינתיים הכנסת כבר ביטלה אגב דיון בחוק אחר. דרושה החלטה פורמלית של הממשלה
כדי שמזכיר הממשלה יוכל להודיע לכנסת שנבקשים להוריד את ההצעה הזאת מהפרק,
מפני שאין בה עוד צורך.

ראש הממשלה י. רבין:

אם אין הסתייגות - זה מאושר.

מחליטים:

להודיע ליושב-ראש הכנסת, בהתאם לסעיף 106(א) לתקנון הכנסת, שהממשלה חוזרת בה מהצעת החוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 15), תשל"ג-1973, שפורסמה בהצעת חוק מס' 1053, מיום י"ד באדר ב' תשל"ג (18 במרס 1973).

11. שאלה

שר התיירות מ. קול:

אני מבקש להעיר לגבי סדר היום: יש סעיפים שלי, שעמדתי על כירור בהם: הבעיה של החזרת זכויותיהם של ערביי בירעם ואיקרית. ראש הממשלה ביקש שעד שיידון העניין עם המצרים, נניח לזה בינתיים. העניין עם המצרים נגמר...

ראש הממשלה י. רבין:

עוד לא נגמר, המשא ומתן נמשך. החתימה שהופכת את

ההסכם לתקף לא נסתיימה.

שר התיירות מ. קול:

אבל עכשו לא יכולות להיות שום החלטות בענין זה.

ראש הממשלה י. רבין:

לא בודקתי את הנושא. גם אני רוצה ללמוד אותו.

שר התיירות מ. קול:

אני חושב שחודשים כל כך רבים...

ראש הממשלה י. רבין:

היה לי מה לעשות, דברים יותר דחופים.

שר התיירות מ. קול:

אני מבקש שיועמד באחת הישיבות הקרובות סעיף נוסף: בקשר למעמדם של הרבנים הלא-אורתודוקסים. יש לי כאן סעיפים. אני חושב, שמגיע לי שגם הסעיפים שלי יגיעו לדיון.

ראש הממשלה י. רבין:

קיימנו ישיבה אחת שבה השתתפנו: אתה, שר הדתות, שר המשפטים ואנכי. סיכמנו על ישיבה שניה, לפני שהענין מגיע לממשלה. אינני מבין מדוע צריך להציג דברים לא במסגרת המלאה שלהם.

שר התיירות מ. קול:

כי אינני רואה שיש בהם התקדמות.

ראש הממשלה י. רבין:

בבקשה, סיכמנו שזהיה ישיבה - תהיה ישיבה.

12. תזכיר-הצעת חוק יסוד: החקיקה

שד המשפטים ח. צדוק:

הצעת חוק זו היא מחוקי היסוד החשובים, שכאשר תוגש ותתקבל - זה יהיה צעד חשוב לקידום ולהשלמה של מערכת חוקי היסוד. ההצעה הזאת גדונה בועדת השרים לעניני חקיקה במשך מספר די ניכר של ישיבות, והיא מוסכמת ומקובלת על דעת כל חברי הועדה, מחוץ לשני סעיפים, שבהם נתגלעה מחלוקת. ומה שמובא היום לפני הממשלה להכרעה - אלה שני הנושאים האלה, ולא הצעת החוק כולה, שעברה בהליכים הרגילים.

הסעיף הראשון הוא סעיף 4(ב), שבו מופיעות שתי גירסאות. סעיף זה נוגע לשאלה מהו הרוב ומהו ההליך הדרוש לשינוי של חוק יסוד. גירסה א' אומרת: "הוראת חוק המתקנת או סותרת חוק יסוד לא יהיה לה תוקף אלא אם נתקבלה ברוב חברי הכנסת" (כלומר: דרוש רוב של 61, אבל 61 מצביעים, בעד). גירסה ב' אומרת: "הוראת חוק המתקנת או סותרת חוק יסוד לא יהיה לה תוקף אלא אם נתקבלה בשתי הצבעות שחוקפת חודש אחד לפחות מפרידה ביניהן, וכל אחת מהן נתקבלה ברוב חברי הכנסת. אולם הוראת חוק המתקנת או סותרת את חוק זכויות האדם והאזרח לא יהיה לה תוקף אלא אם התקיימו שתי הצבעות בשתי כנסות רצופות, וכל אחת מהן ברוב חברי הכנסת".

אני מציע לשים לב שגם גירסה זו אינה אומרת שהרוב הדרוש יהיה יותר מ-61, אבל הצעה זו מחייבת שתי הצבעות, והיא מבחינה בין סתם חוק יסוד ובין חוק יסוד זכויות האזרח. לגבי סתם חוק יסוד היא גורסת שתי הצבעות, כשצדקה של חודש מפריד בין השתיים. לגבי חוק יסוד זכויות האזרח היא גורסת שתי הצבעות, ובחירות המפרידות בין ההצבעה הראשונה להצבעה השנייה.

אני גורס את הגירסה א', והשד האוונר גורס את גירסה ב', ואני אציע שהוא ינמק את גירסה ב'.

ראש הממשלה י. רבין:

אולי לפני כן תסביר גם את הנושא השני. תציג

קודם את שני הדברים.

שד המשפטים ח. צדוק:

הנושא השני הוא פרק ג', והוא פיקוח הכנסת על תקנות. ההצעה המוצעת כאן היא חידוש. היא באה להנהיג סדר, שלפיו יוכל חבר כנסת, תוך 60 יום (חודשיים) מהיום שהממשלה או השד המוסמך לכך לפי החוק התקין תקנות, לבקש מן הכנסת ביטול התקנות הללו, והכנסת תוכל לבטל את התקנות עפ"י החלטה, כלומר בהליך מזורז ולא בהליך של חקיקה. בהליך של חקיקה, בשלש קריאות, יכולה הכנסת לעשות כל דבר. אבל כאן מוצע שהויכוח יחבטא בכך שהכנסת תוכל, עפ"י הצעת חבר הכנסת, לבטל תקנה...

שד העבודה מ. ברעם:

גם אם התקנות אינן נוגדות את החוק העיקרי?

שר המשפטים ח. צדוק:

אם הן נוגדות - הן נוגדות, ועל זה פוסק בג"צ.
כאן מדובר על תקנות ששר מתקין בתחום סמכותו. יש הצעה שהוראה כזאת תהיה כלולה
בחוק, ויש הצעה שלא יהיה פרק כזה כלל, ושנשאיר את המצב הקיים בעינו.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

מי המציע?

שר המשפטים ח. צדוק:

אני מוכן לדבר כאן בזכות הפרק הזה, ואחר כך

נחליט.

שר הדתות י. רפאל:

זה נוסף על ההכבדות האחרות.

שר המשפטים ח. צדוק:

על זה אדבר כשאסביר את העניין. נדבר קודם על
החלק הראשון שהזכרתי, ואחר כך על החלק השני.

השר ג. האוזנר:

הנושא הנדון בסעיף 4 בחוק המוצע דן במידת
השריון של חוקי יסוד. אם זכור לממשלה, היה דיון ממושך בנושא הקונסטיטוציוני
מיסודו: האם תהיה חוקה למדינת ישראל. נושא זה נדון בכנסת בשנת 1950, ובסוף

סוכם שלא התקבל חוקה בבת אחת, אלא שחוקי היסוד הנוגעים לעניינים שכרגיל כלולים בחוקה יתקבלו במשך הזמן, אחר כך יקובצו ויהוו את חוקת המדינה.

מה הם חוקי היסוד האלה? אלה החוקים הבסיסיים הקובעים את אופי המשטר, כמו חוק יסוד הכנסת, חוק יסוד הממשלה, חוק יסוד נשיא המדינה, חוק יסוד החקיקה (המונח כאן היום), חוק יסוד מקרקעי ישראל. זהו מספר מצומצם של חוקים, שהם בעצם כרטיס הביקור של המדינה. הם קובעים את אופי חייה.

לית מאן דפליג, שלא הרי חוק יסוד כחוק אחר לצורך שינוי ותיקונים. כל חוק אפשר לתקן ברוב רגיל, ולא היתה הצעה שאפילו חוקי יסוד יתוקנו בחוק רגיל. כולנו חשנו שעריך לקבוע לשינוי בחוקי יסוד, שהם בעצם מיסודות חיינו, הליך הצבעה מיוחד. השאלה היא מה תהיה מידת הייחוד.

גירסה א' טוענת: די שבחצבעה אחת נתגבש רוב חד-פעמי. גם זאת סטייה מן המקובל לגבי חקיקה רגילה, אבל זה מה שמוצע. אני מציע לממשלה שחוקי יסוד רגילים, אפילו נתקבל בהם התיקון פעם אחת, יועמדו למבחן. כלומר, להעמיד את התיקון שעבר למבחן של שיקול נוסף. כי יתכן שהנושא נתקבל קצת באקראי, קצת בהיסח הדעת. קרו לנו דברים כאלה.

שר העבודה מ. ברעם:

61 קולות זה באקראי? מי שלא ניסה לגייס 61

קולות - לא יודע מה זה.

השר ג. האונגור:

אנחנו יודעים מה קרה בחוק מימון מפלגות, את

החקלה שהיתה.

שר העבודה מ. ברעם:

זה היה באקראי?

השר ג. האוזנר:

בודאי באקראי. התקלה היתה באקראי.

שר המשפטים ח. צדוק:

התקלה היתה משום שלא נתקבל ברוב של 61.

השר ג. האוזנר:

משום שלא ספרו אותו.

יש פרלמנטים רבים, שגורסים שיטה כזאת: הרהור נוסף, פאזזה, הפסקה בין הצבעה להצבעה, ובינתיים אפשר לשקול עוד פעם. והיה אם הצעה סבירה ואין עליה מחלוקת, ואין התומכים מבין הרוב שמתגבש משנים את דעתם עקב הדיון הציבורי, שבודאי יהיה קיים כשיתקנו חוק יסוד - זה יעבור עוד פעם. אין שום סכנה להליך עקב ההכבדה הזאת של הצבעה נוספת תוך חודש לפחות. ואילו אם לעומת זה יהיו אנשים, שבעקבות דין ודברים בציבור יש להם הרהור שני - הרי זה מוכיח שהדבר דרוש באמת, שזההיה איזו תקופה למחשבה נוספת בתיקון זה. ועל אחת כמה וכמה כך, כשגורבר בתיקון לחוק יסוד שביסוד, והוא חוק יסוד זכויות האזרח. זה ה-"BILL OF RIGHTS" שלנו, שם נקבע לא רק אופי המטטר, אלא שם נקבעות זכויות היסוד של האזרח במדינה, כפי שישתיתו אותן עכשו לא רק על פסיקה של בתי המשפט - שזה היום הענף היחידי שהזכויות הללו מבחינה פורמלית יושבות עליו, פסיקת בתי המשפט - אלא זה יהיה מושגת גם בחוק. חוק זה דן בעניינים הבסיסיים ביותר: חופש

הדיבור, חופש ההתעסקות, חופש התנועה, חופש ההתאגדות, חופש הפולחן הדתי...

שד התיירות מ. קול:

מה עם זכויות האשה בענין זה?

שד הכריאות ו. שם-טוב:

חופש השתיקה.

השר ג. האוזנר:

אלה הם הדברים הבסיסיים הנוגעים לאזרח ולחירויותיו. זהו חוק שנדון זמן רב מאד בוועדת משנה מיוחדת, בעצם ועדה מיוחדת של ועדת החוקה, חוק ומשפט. שנים ישבנו עליו. יתכן שצריך לתקן גם אותו. כל חוק צריך לתקן. אמנם, ארה"ב במשך 200 שנות קיומה תיקנה את הקונסטיטוציה שלה רק 12 פעמים (בי 10 התיקונים הראשונים, ה-"BILL OF RIGHTS", תיקנו במכה אחת). אבל גם היא היתה צריכה לתקן את הקונסטיטוציה, ואין לדעת מתי מתעורר הצורך, ואין חוק - פרט אולי לתורה מסיני - שעומד לעולם; חוק צריך שזוהיה אפשרות לתקן. אבל חוק כזה, תיקונו, פגיעה באחת מזכויות הבסיס של האזרח או הזוהה או סיוגה או הגבלחה, או אפילו הרחבתה - גם זה יכול להיות - חוק כזה מן הדין שזוהיה הזדמנות לציבור הרחב לא רק להשפיע על הדין ודברים ועל הדיון, אלא גם לחוות דעה בבחירות. כי יתכן מאד, שנושא הנוגע לזכויות האזרח יהיה נושא שנוי במחלוקת ציבורית גם בין-מפלגתית. למשל: תקנות שעת חירום, היקפן, תוקפן. זה אחד הדברים, שחוק יסוד זכויות האזרח נוגע בהם. אני בהחלט יכול לתאר לעצמי, שרצון להרחיב את הבסיס של תקנות שעת חירום ישמש נושא למאבק ציבורי במלחמת בחירות, והוא צריך לעמוד שם לדיון, אם אכן בענין זה הקונצנזוס שהשגנו לאחר דיונים קשים מאד בוועדה לא יופר.

איננו יודעים איזה רוב יכול להתגבש לצד זה או אחר מפעם לפעם, ותמיד טוב שזהיה שהות נוספת לדיון. ודוקא מפני שבענינים אלה בדרך כלל אין וגם לא צריכה להיות משמעת סיעתית, ויש כאן אפשרות של מקריות. צריך איפוא למנוע אפשרות של...

שד הכריאות ו. שם-טוב:

אפשרות של דיון נוסף פתוחה תמיד בפני הכנסת.

השר ג. האוזנר:

נכון. אבל כמה פעמים אתה יכול לחקן חוק יסודי? הרי זה לא "דין-דין" שאחה פותח וסוגר, פותח וסוגר. זהו תהליך רציני מאד של שינוי חוקי יסוד שאתה רוצה לקבץ אותם וללמד אותם בבתי הספר כנכס יסודי; זוהי מדינת ישראל. אינך יכול איפוא לשחק בתיקון ולומר: תיקנו, נכשלנו - נתקן שוב. כאן התהליך החקיקתי צריך להיות מחושב מאד וזהיר מאד.

שד העבודה מ. ברעם:

חמיד.

השר ג. האוזנר:

לכן אני מציע את גירסה ב', שנותנת מצד אחד את חופש התיקון, מפני שמוכרח להיות חופש לתיקון דברים. אבל מצד שני, היא שמה בלם מסוים על הלהיטות לתיקון דברים, שאינני יודע אם לא נרחיק לכת בהם. לכן זה פשר ההצעה של גירסה ב'.

שר המשפטים ח. צדוק:

אנחנו חיים היום במשטר קונסטיטוציוני של מה שקוראים "חוקה גמישה". פירושו של דבר, שמחוץ להוראות מיוחדות, שהבולטת בהן היא ההוראה המחייבת רוב של 61 לתיקון שיטת הבחירות לכנסת, אפשר את כל החוקים, כולל חוקי היסוד, לתקן היום בהליך חקיקה רגיל. כאן מוצע, שהיום נצמד צעד ראשון בכיוון של הענקת שריון, מה שקוראים מידה של נוקשות, לחוקי היסוד שלנו. והצעד הראשון הזה: שצהיום והלאה לא רק סעיף ספציפי זה או סעיף ספציפי כלשהו, אלא כלל חוקי היסוד, יהיו מוגנים על ידי כך, שניתן יהיה לתקן אותם רק ברוב של 61. רוצה מישו לומר, שרוב של 61 איננו מחסום - אפנה אותו לנסיון הפרלמנטרי שלנו, שבו הצורך ברוב של 61 לשינוי שיטת הבחירות הוכיח את עצמו כמחסום אפקטיבי ביותר, ובמשך שנים רבות חסם את הדרך בפני שינוי שיטת הבחירות.

אני רוצה להוסיף ולומר, שכאשר מדובר כאן על כך שלתיקון חוק יסוד דרוש רוב של חברי הכנסת, כלומר 61 - פירושו של דבר, שהרוב הזה דרוש בכל שלבי החקיקה: בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה ובקריאה השלישית. כלומר, זה לא יהיה מעמד חד-פעמי שבו צריך לגייס 6, וזה לא משהו שייעשה בהיסח הדעת ובלי תשומת לב, אלא כל שלבי החקיקה מחייבים רוב של 61.

אני בעד זה שנצמד את הצעד הזה לקראת שריון. אבל נצמד אותו בזהירות, ולא נטיל על עצמנו כבלים כבדים מדי.

אני רוצה להביא דוגמא מה יקרה אם תתקבל גירסה ב', ואקח דוגמא קיצונית. נניח שנמצא צורך מידי, דחוף, לתקן חוק יסוד. הייתי אומר: על דעת כולם; על כל פנים, יש רוב של 61. לפי מה שכתוב כאן, לא יוכלו לתקן אותו באופן מידי, אלא יצטרכו במקרה רגיל לחכות לפחות חודש ימים, ולגבי שינוי כלשהו הנוגע לחוק זכויות האזרח יצטרכו לקיים בחירות כדי שאפשר יהיה בסיבוב נוסף לקבל אותו. זה יטיל על ירינו כבלים שיכולים להכשיל שינוי שאולי מתחייב באופן הגיוני והוא הכרחי במצב שבו אנחנו נתונים, ואילו בזמן

שחוקקנו את חוק יסוד זכויות האזרח, לא נתנו את הדעת עליו ויצאה מתחת ידינו תקלה כלשהי או סעיף שצחייב לתקנו.

אני מציע איפוא שאת הצעד לקראת השריון נעשה, אבל נעשה אותו בוהירות, בלי לעבור מקיצוניות של חוקה גמישה לחלוטין לקיצוניות של נוקשות שלא מאפשרת לעשות תיקונים בזמן שהם דרושים. אני מפנה את תשומת הלב לכך שגם לפי גירסה א' דרוש רוב של 61 בכל הקריאות, ו-61 הוכיחו עצמם כמחסום אפקטיבי מאד בנסיון הפרלמנטרי שהיה לנו, ואני מציע שנסתפק בשלב זה בגירסה א', שגם היא מטריינת את חוקי היסוד, אבל גם מאפשרת כשהדבר יימצא הכרחי לתקן מה שטעון תיקון.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

אני מחייב את המגמה של "QUALIFICATION" בנוגע להצבעות. אבל יש הגיון מסויים גם בהצעה של השר האוזנר. אילו אפשר היה להביא לכנסת שתי גירסאות - לא היה איכפת לי שזה יהיה בויכוח ציבורי גופא.

שר המשפטים ח. צדוק:

זה בלאו הכי יהיה.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

אבל יכול להיות, שמן הראוי שכאשר ממשלה מביאה משהו - היא מביאה גירסה אחת ולא שתיים. אינני יודע מה התקדימים בענין זה. אם יש תקדימים, שהממשלה בתור שכזאת מביאה שתי גירסאות - לא איכפת לי. אחרת, הייתי מציע לשר האוזנר, אם אנחנו צריכים כאן להחליט: הרעיון שיהיה פסק זמן, פסק נשימה בין הצבעה אחת לשניה, נראה לי. אנחנו יודעים איך באופן מלאכותי ובלתי מלאכותי יכולים להרחיח נושא. אמנם, אינני משווה סעיף אחד עם סעיף אחר, אבל

יכול להיות שסעיף מסוים בנוגע לזכויות האזרח יש לו חשיבות לא פחות מאשר לקילומטר אחד במדבר סיני. ויוצרים אוירה, פעם בעתון זה ופעם עתונאי אחר ופעם בכלי התקשורת שלנו. אולי חשר האוזנר, במקום לדבר על שתי כנסות, דבר שבאופן לוגי יכול להיות פסק זמן של ארבע שנים, נדבר על שני מושבים של הכנסת, כלומר: מושב הקיץ ובשביל הצבעה שניה מושב החורף, או מושב החורף ובשביל הצבעה שניה מושב הקיץ.

שר התיירות מ. קול:

כדי לצנן את המוחות בחורף.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

אבל בקיץ אפשר גם לחמם אותם. על ידי כך אנחנו מרוויחים שתי גדרות: הגדר של 61, והגדר של פסק זמן, שהוא סביר ומתקבל על הדעת. את זה אני אומר למקרה שאיננו יכולים להביא לכנסת שתי גירסאות.

עכשו אני רוצה להתנגד מכל וכל להצעה בענין

התקנות.

שר המשפטים ת. צדוק:

זה סעיף אחר. עוד לא מדברים עליו.

שר העבודה מ. ברעם:

אני תומך בעמדת שר המשפטים. אני חושב שהענין איננו שאלה של פסק זמן. מי שראה את מצב הרוח בכנסת בעת הדיון על חוק זכויות האזרח, לא צריך להשתבח כל כך בהרגשה וברוח כפי שמציירים אותה.

חשר ג. האוזנר:

בועדה זה היה שונה.

שר העבודה מ. ברעם:

מדבר כאן לפניכם אדם, שהתנסה ויודע מה זה לגייס 61 מצביעים. אין לכם בכלל מושג מה זה. גם אם יש - אלה בירורים ללא סוף. אפשר להחליט שחוקי יסוד לא ניתנים לתיקון. אבל סתם להכביד, ללא כל צורך? מה פירוש 61 חברים? פירוש הדבר שאין למעשה מפלגה בכנסת, שיכולה להעביר זאת בכוחותיה שלה בלבד. אין דבר כזה לעת עתה. בכל שמונה הכנסות שאנחנו מכירים, לא היתה עובדה כזאת. שנית, זה מחייב הדברות לפחות בין שניים-שלוש מפלגות גדולות. זה מחייב הרבה מאד דברים.

שר התיירות מ. קול:

זה באדר-עופר.

שר העבודה מ. ברעם:

אל תבהיל אותי בשמות, כי עופר אחראי לחוק בדיוק כמו אני ושר המשפטים, וזה לא ענין של עופר.

שר התיירות מ. קול:

זה באדר-מיינהוף.

ראש הממשלה י. רבין:

באמת, השר קול.

שר העבודה מ. ברעם:

לכן ההגבלה הזאת, שער עכשו לא קיימת, שכל תיקון בחוק יסוד חייב לקבל 61 קולות בכל שלבי הדיון. ואם השר האוזנר הזכיר את התיקון לחוק הבחירות - זה נעשה על דעת כל המפלגות בישראל. ומה גם שבית המשפט מצא שמשום שלא היו 61 בכל שלבי החקיקה, ועפ"י החלטת היועץ המשפטי נהגנו כך, שגם לגבי הסתיגויות צריכים להיות 61 חברים - אני חושב, שהסייג הזה בהחלט מספיק. אם יתברר לנו במרוצת הזמן, שהדבר איננו עומד במבחן - נשוב לדון עליו. לדעתי, הסייג הזה של רוב בכנסת מספיק כדי שהדיון יהיה רציני וההכרעה תהיה רצינית.

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

אני אינני גורס את המגמה לנוקשות יתרה. הליכה לנוקשות צריכה באמת להיות זהירה. לכן, אני נוטה לגירסה א'.

ביקשתי את רשות הדיבור להציע הסתיגות אחת בלבד, מתוך שיקול חינוכי: היות והייתי באמת רוצה שלחוק זכויות האזרח יהיה מעמד סגולי, כי כאן מדובר באמת בדיון בענין מהותי. זה לא מבנה משטר, שיכול להיות פרלמנטרי או נשיאותי ובכל זאת עונה לכללי הדמוקרטיה. אנחנו קבענו משטר פרלמנטרי, וכל מוסדות המדינה הם חוקי יסוד....

השר ג. האוזנר:

חוק יסוד הכנסת יכול להיות גם חוק של משטר

אוטוריטטיבי.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני מדבר על משטר דמוקרטי כפי שקבענו.

השר ג. האוזנר:

ברוב של 61 אחת יכול לבטל את הדמוקרטיה בישראל.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לכן הנטייה שלי הייתה לומר, שלגבי חוק יסוד זכויות האדם והאזרח יהיו שתי הצבעות חוזרות לאחר חודש. כלומר, אני הייתי מאד בעד חוק שאומר: הוראת חוק המתקנת או סותרת חוק יסוד לא יהיה לה תוקף, אלא אם נתקבלה ברוב חברי הכנסת; אולם הוראת חוק המתקנת או סותרת חוק יסוד זכויות האדם והאזרח לא יהיה לה תוקף, אלא אם נתקבלה בשתי הצבעות שתקופת חודש אחד לפחות מפרידה ביניהן.

שר העבודה מ. ברעם:

בין הקריאה השניה והשלישית?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לא. היא חוזרת בעוד חודש על תיקון לחוק זכויות האדם והאזרח. זה כדי לתת לחוק זה מעמד מיוחד בהשוואה לחוקים האחרים. אינני גורס פסק זמן שבאמצעות בחירות כלליות. אינני רוצה לנמק מדוע. אני חושב שזה רק

מסבך. אבל פסק זמן לגבי חוק זכויות האדם והאזרח של חודש בין הצבעה אחת לשניה, המאפשר ויכוח ציבורי - לכך הייתי נוטה, ואני בעד זה שהממשלה תקבל את גירסה א'.

שר הדתות י. רפאל:

זה כמו שני בתים.

שר המשפטים ח. צדוק:

יותר גרוע.

שר המשטרה ש. הלל:

חבל שאין לנו.

שר התיירות מ. קול:

אני בעד גירסה ב', ואני רוצה להסביר מדוע - ומדובר כאן רק בעניין זכויות האזרח, לא על משהו אחר. לגבי החוקים האחרים מוסכם הדבר. שר המשפטים אומר, שאם כולם יגיעו למסקנה שמוכרחים לחקן - בעניין זה אין דבר של בהלה; זהו חוק יסודי זכויות האזרח. החקיקה שלו נמשכה זמן, עד שגיבשו את החוק, והעניין לא צריך להיות כל כך קל לשינוי. אני חושב, שהנוקשות כאן היא רק לבריאות.

אתן דוגמא: יכול להיות דבר היפותטי אולי, אבל

יכול להיות...

ראש הממשלה י. רבין:

אולי להיפך, עי"כ אתה מכביר על חקיקת חוק

זכויות האזרח?

השר ג. האוזנר:

הוא כבר עבר.

ראש הממשלה י. רבין:

הוא לא עבר. הוא עבר בקריאה ראשונה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לתת דוגמא: נניח שהיינו מחוקקים חוק זכויות האזרח בראשית הקמת המדינה...

ראש הממשלה י. רבין:

איננו עוסקים כאן בהיפותוזות.

שר התיירות מ. קול:

... ואחר כך היתה באה עליה מארצות, שאין בהן שום מושג לגבי משטר דמוקרטי, שהן אדישות ואינן רגילות למשטר דמוקרטי. הדברים הללו יכלו עי"כ להתהפך מהר מאד. זה לא לגמרי היפותטי, הדבר הזה. אני חושב שענין זה של זכויות האזרח צריך להיות בו משוהו של קדושה. מלמדים את זה בבתי הספר, ומחנכים על כך את העם. זה צריך להיות ערך עליון.

שד הדתות י. רפאל:

לכן אדרבא, אם יש רוב שרוצה לתקן...

שד התיירות מ. קול:

רוב של 61 חברי כנסת יכול להתקבל עי"כ שנהיה הדברות של שתי מפלגות גדולות, שיש להן אינטרס במקרה כזה ואחר כך יתחרטו על כך קשה מאד. וכבר ראינו שלפעמים היו הסכמים בין שתי מפלגות בכנסת, שלא היו לטובת המדינה, לא לטובת הפרט ולא לטובת המצטרף, ואחר כך גם הצטערו על כך, והיו כאלה שהיו להם הרהורי תרטה. השר ברעם אמר, שקשה לגייס 61, אבל זה היה קשה משהיית צריך לעשות זאת עם הקואליציה. אבל אם הגעת להסכם עם האופוזיציה, עם המפלגה הגדולה - לא היה לך קשה.

ראש הממשלה י. רבין:

ברגע שיש הסכם כזה - ממילא יהיו לך יותר מ-61.

שד התיירות מ. קול:

אבל אז אתה צריך להביא זאת לבחירות ולהיאבק על כך. אנחנו יודעים שלפני הקמת המדינה בן-גוריון חתם הסכם עם ז'בוטינסקי. היה על זה משאל, והפילו את זה. אני נותן זאת כדוגמא של ענין רציני שעמד בויכוח. סערה גדולה היתה אז בציבור.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל לא ראיתי כאן הצעה ללכת לבחירות.

חשר לקליטת העליה ש. רוזן:

יש - שתי כנסות זה ענין של בחירות.

שר התיירות מ. קול:

אני אומר שעל זה צריך העם להביע את דעתו. יש כאן בעיות יסוד רציניות מאד. לכן אני מציע לא להקל בענין זה. אני חושב שנוקשות לגבי חוק זכויות האזרח משריינת ומבססת יותר את הדמוקרטיה, ואי אפשר לשנות את הדברים עם כל רוח מצויה.

ראש הממשלה י. רבין:

עובדה שבמשך 27 שנים אין חוק כזה.

שר התיירות מ. קול:

לדעתי, זה היה רע שלא היה חוק כזה. מזמן הייתה צריכה להיות חוקה למדינת ישראל, שחבטיח הרבה דברים חשובים וטובים. שגם יוכלו להתחתן בישראל, כל מי שרוצה.

שר התחבורה ג. יעקבי:

אבל לא להכריח.

שר התיירות מ. קול:

אמרת: מי שרוצה.

שר הדתות י. רפאל:

בגלל ההערה הזאת אני מתנגד.

שר המשפטים ח. צדוק:

גם אני חושב, שצריך להתקדם לקראת חוקה. אבל צריך לעשות את זה בזהירות, ולא בקפיצות פתאומיות.

מסביב לתיקון של חוק יסוד, צריך להיערך ויכוח ציבורי. ויכוח ציבורי ייערך לקראת הקריאה הראשונה, בזמן הקריאה הראשונה, בזמן הדיון בוועדה, לקראת הקריאה השנייה והשלישית - כלומר: בכל השלבים הללו יהיה הויכוח הציבורי, ויהיה הדיון הפרלמנטרי, המחייב רוב אבסולוטי.

אני רוצה להבהיר: את הרעיון של פסק הזמן אני שולל מעיקרו, ואין נפקא מינא אם הוא ארוך או קצר, מפני שכל מדינה, ועל אחת כמה וכמה מדינה קטנה כשלנו, יכולה להמצא במצב שיש צורך דחוף לתקן משהו, ואי אפשר לחכות. וגירסה ב', בצורה זו או בצורה מתוקנת או בכל צורה שהיא, הגורסת פסק זמן, מונעת מן הכנסת אפשרות - אפילו הדבר דרוש לדעת הכל - לחוקק תיקון באופן מידי, ברוב של 61, תוך שמירה על ההליכים הפרלמנטריים אבל בלי פסק זמן מוכתב מראש.

שר הדתות י. רפאל:

והועדה של ארידור זה הלכה למשה מסיני?

חשר ג. האוזנר:

רבתי, אם אנחנו רואים את חוקי היסוד כחוקה לעתיד, מותר גם ללמוד מנסיון של מדינות אחרות, איך הן כובלות את עצמן משינויי חוקים. בארה"ב זה צריך לעבור הליך בכל המדינות.

שר הדתות י. רפאל:

יכול להיות בעוד מאה שנה...

חשר ג. האוזנר:

תיכף אענה לשאלה מה יהיה בעוד מאה שנה.

שר הדתות י. רפאל:

אני אומר: יתכן שלאחר שזה יעמוד במבחן, וכבר יעשו את כל התיקונים, זה יהיה דבר סטבילי. אבל אנחנו עדיין רגישים לכל הענינים הללו.

חשר ג. האוזנר:

אם הפעם לא נהיה נוקשים, ונרופף את הליכי התיקונים - אינני מניח שחבוא אי-פעם כנסת, שתחליט להכביד על עצמה ועל הבאים אחריה. זה לא מעשי.

שר המשפטים ח. צדוק:

אנחנו עושים את זה עכשו.

השר ג. האוזנר:

אנחנו עושים את זה עכשו יחד עם החוק, יחד עם החוק להעביר שריון ונוקשות. לצפות שפרלמנט כלשהו יניח כבלים נוספים על ידיו ועל ידי הבאים אחריו - זה דבר שאין להעלות על הדעת. מה שלא נעשה כעת לשריון החוקה - לא יעשה בעתיד. הנטייה תהיה תמיד מצד בית המחוקקים להשתחרר מכבלים של חקיקה ולא להוסיף עליהם כבלים. זה לגבי הנושא מה יהיה בעתיד. נבחן זאת. בעתיד לא תהיה שנות לבחון זאת. מה שלא יעשה כעת - לא יעשה בעתיד.

אני רוצה לחזור לענין האומות האחרות. יש מדינות כמו שוויץ, ששם יש משאלים כדי לתקן חוקה. יש מדינות, שזה צריך לעבור בהן הליך פדרלי; בכל אחת מחברות הפדרציה זה צריך להתקבל ורק אחר כך זה יכול להתקבל בבית המחוקקים של המדינה הפדרטיבית. גם שם יש בעיה של תיקונים דחופים. גם שם יש נושאים שהאקזקוטיבה רוצה להעלות בבת אחת לשינוי, ובכל זאת הם מבינים ששמירת הנוקשות היא בראש וראשונה לגבי החקיקה. כאן הבלם שצריך לתת. לכן אינני רואה בחוקי היסוד הקיימים הוראות כאלה, שאם לא נתקן אותן מיניה וביה, תוך חודש ימים, לא נוכל לתקנם.

כמה אנו מדברים? האם זה ענין של פיחות שמחליטים עליו בן-לילה? פיחות איננו מענינו של חוק יסוד. האם זה ענין של הכרזת מלחמה או גיוס צה"ל? זה לא מענין חוקי היסוד. הדברים הדחופים מטבע בריאחם אינם משתקפים בחוקי היסוד. חוקי היסוד נוגעים לדברים הבסיסיים, היסודיים, שאין בהם שום מיניה וביה ושאין צורך להחליט בהם מיניה וביה. ואם יש חשש באמת שחוקי יסוד יתוקנו מיניה וביה - זאת הסיבה למה לא צריך לאפשר את התיקון לפי משב רוח רגיל ומצוי.

יש ארץ כמו אנגליה, שאין בה כל נוקשות, ואפשר לתקן גם הוראות קונסטיטוציוניות בסיסיות ברוב רגיל. אבל כאשר מכבידים על הליך התיקון לגבי חוקה - מטילים כבלים של ממש. ואם שר העבודה מדבר על נסיון העבר - הרי אנחנו כאן מדברים על חקיקה לדורות. עד היום בבחירות לא נתגבש רוב של מפלגה אחת. אבל דומני שיש כאלה סביב השולחן הזה, שהיו רוצים שיהיה רוב של מפלגה אחת.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

למה אינך מציע רוב יותר גדול?

השר ג. האוזנר:

אם זה יועבר פעם בעקבות רפורמה של בחירות או בהצבעה בלי רפורמה - מפלגה אחת תוכל תמיד, על דעת עצמה, לתקן חוק יסוד בלי כל שהות, ואפילו את חוק זכויות האדם והאזרח.

שר העבודה מ. ברעם:

גם עפ"י הגישה שלך זה יכול לקרות.

השר ג. האוזנר:

בוודאי, אבל אז אתה שם בלמים. אתה רוצה אז לקרוא את המפלגה הזאת לאחריה, ולפחות לגבי חוק זכויות האזרח אתה מעמיד אותה במבחן הציבור. אם הציבור רוצה בתיקון כזה - אנחנו חיים במדינה שבה העם קובע, ורצונו מנחה את המחוקק.

לכן אני מציע שוב, שנלמד מנסיון של אחרים:
 א-א. או שאין כל נוקשות, כמו באנגליה, או שיש נוקשות ואז היא נוקשות של
 ממש, הרבה יותר חמורה מזו שאני הצעתי בגירסה ב'.

שד הדתות י. רפאל:

ודרך ביניים?

ראש הממשלה י. רבין:

רבותי, המצב כרגע הוא שיש הצעת גירסה א', ויש

הצעת גירסה ב'.

שד הפנים ושד הסעד י. בורג:

ויש הצעה שלי לתיקון: שבמקום כנסת חדשה יהיה

מושב חדש.

ראש הממשלה י. רבין:

כלומר, יש הצעה עם פסק זמן, שלגביה יש שתי

וריאציות.

שד המשפטים ח. צדוק:

יש גירסה א' ויש גירסה ב' בווריאנטים.

ראש הממשלה י. רבין:

מי בעד גירסה ב' בווריאנטים - ירים את ידו (4).
אינני מציע שאשאל "מי נגד", אלא: מי בעד גירסה א' ? (13).

שר המשפטים ת. צדוק:

עכשו, אני רוצה להסביר את העניין השני. אני רוצה להסביר את הרקע של סעיף 16, של הפרק בדבר פיקוח הכנסת על תקנות, או פיקוח הכנסת על חקיקת משנה.

הולכת וגוברת בכנסת התביעה שזהיה לכנסת דעה לגבי חקיקת משנה הנחקקת ע"י שרים. הדרישה הזאת באה לידי ביטוי במספר גדל והולך של מקרים בחוקים שונים, שבהם יש הסמכה של שר להתקין תקנות באישור ועדה זו או אחרת של הכנסת. ובו בזמן שבימים הראשונים של הכנסת הנטיה הזאת להתנות תוקפן של תקנות ששר מוסמך להתקין, באישור הועדה הפרלמנטרית, היתה קטנה מאד - היום הייתי אומר, שלאט-לאט התקנות שאינן טעונות אישור פרלמנטרי הופכות להיות היוצא מן הכלל. זאת אומרת: אנחנו עומדים היום בפני מגמה גוברת והולכת בכנסת, בוועדות הכנסת כשהן מביאות חוקים לקריאה שניה ושלישית, לומר: שר פלוני מוסמך להתקין תקנות באישור ועדה זו של הכנסת.

התהליך הזה של אישור התקנות הוא תהליך קשה וממושך. הדבר תלוי כמובן בוועדה. אבל הוא למעשה גורם לכך, שבהרבה מאד מקרים התקנה משתנה באופן יסודי מהנוסח בה הגיש אותה השר ועד לנוסח שהוא נאלץ בסופו של דבר לאמץ לעצמו כדי לזכות באישור הועדה. כלומר, בדרך זו יש הליך, הייתי אומר, של ארוזיה של סמכותו של השר להתקין תקנות.

הדבר השני הוא שבאותן ועדות, והן לא מעטות, שבהן יש נטיה (וזאת זכותה הלגיטימית של הועדה) להכנס לפרטי פרטים של כל תקנה, הדיון בחקיקת משנה "אוכל" זמן פרלמנטרי רב של הועדה על חשבון הזמן הדרוש לה כדי לעסוק בעבודתה העיקרית, שהיא חקיקה ראשית ולא חקיקת משנה.

אנחנו מצפים שאם נקבל את הסידור המוצע כאן, שהוא אנב הנוהל המקובל באנגליה, זאת אומרת: שאחרי חקיקת משנה ע"י השר אפשר בהליך פשוט לבטל את התקנה - נבלום את הנטיה של הכנסת לחוקק יותר ויותר חוקים הקובעים שחקיקת משנה טעונה אישור פוזיטיבי של ועדה פרלמנטרית. כלומר, אני מבקש לראות את ההצעה הזאת בקונטקסט של המגמות הקיימות בכנסת ושל הנסיון שהצטבר במשך השנים, ואז נהיה נאלצים לדעתי להשתכנע שהתיקון המוצע, בעוד שהוא לכאורה בא להגביל את סמכותם של השרים, כי היום יכול השר לכאורה להתקין תקנות והכנסת לא יכולה לבטל אותן, כל זה בהנחה שהוא פעל במסגרת הסמכות - למעשה, התוצאה תהיה שהכנסת, אחרי שהדבר הזה יתקבל (כך אני מצפה) תמעט בחקיקת חוקים שבהם היא תגיד במפורש, שהתקנה טעונה אישור ועדה של הכנסת, ואז נהיה אנחנו במצב שההליך של חקיקת המשנה יהיה הליך יותר גמיש.

אני מסכם איפוא: גם מתוך מגמה לספק את התביעה ההולכת וגדלה בכנסת לקבוע כלים לפיקוח פרלמנטרי על כל חקיקת המשנה, וגם כדי לבלום את הנטיה הקיימת יותר ויותר בכנסת לקבוע שחקנות של שרים טעונות אישור פוזיטיבי של ועדה מועדות הכנסת, מוצע הדבר שלפניכם. האלטרנטיבה, גירסה ב', אומרת שלא יהיה פרק כזה בחוק שלפנינו. ואם תקבל גירסה ב', הפרק יימחק והחוק יוגש בלי הפרק הזה.

אני חושב, שחשך הלל יהיה מוכן לטעון לגירסה ב'.

השר ג. האוזנר:

אני תומך בגירסה א', אבל בתיקון מסוים.

שד הפנים ושד הסעד י. בורג:

אני בעד ביטול הפרק המוצע, ואני רוצה לומר למה:
 (א) יש לי ספק בכלל אם פירוט כזה מקומו בחוק יסוד של המדינה. יכולים לדבר על כך הרבה מבחינה קונסטיטוציונית, אבל אני חוסך זאת עכשו לממשלה. גם הטיעון, שהוא עיוני-תיאורטי ולא מציאותי, לדעתי, של שד המשפטים איננו תופס. כי מה הוא אומר? אני אתן לכל חבר כנסת את האפשרות לערער, ובזה אני כולם את המגמה של הכנסת לערער.

שד המשפטים ת. צדוק:

לא "לערער".

שד הפנים ושד הסעד י. בורג:

להיות שותפת באופן פוזיטיבי באישור החוקים וכו'. אני אינני יכול להתלהב מן האידיליה, או לקבל אותה כמציאות, זו ששד המשפטים מראה לנו פה. ואני רוצה לומר למה, אני חושב, שתהיה לנו מהפכה ציבורית מתמדת בכל ענין וענין. כי אני יכול לתאר לי ללא קושי ובלי התאמצות כוח הדמיון שכל חבר של האופוזיציה לפחות ימצא לו תקנה מפעם לפעם על מנת להעלות את שמו בעתון, ברדיו ובטלוויזיה, ואני מזמין את חברי הממשלה לעשות אותו דבר שעשיתי אני עכשו, להוציא כרך אחד של קובץ התקנות. הוא יגלה דבר שאני לא ידעתי אבל היועץ המשפטי אישר לי, שכל מה שנקרא בשפה שלנו "צו", גם הוא בגדר תקנות. ולשם נסיון לקחת את קובץ התקנות הראשון של תשרי מלפני שנתיים-שלוש: תקנות רואי חשבון, תקנות מקרקעין, תקנות שדות המדינה, תקנות להגנת חיות הבר, צו מס נסיעות חוץ, צו פיקוח על מצרכים ושדותים. משהו מתאר לו שיהיה חבר אחד, אפילו מהקואליציה, שלא יקפוץ על סוס לבן דוהר כזה?

שר המטטרה ש. הלל:

על חיית בר זו.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

אני חושב, שאנחנו מזמינים לנו באמת ויכוחים פרמננטים ומיותרים. אני אומר, שאיננו צריכים לעשות זאת, ואני מוסיף: ועדה מיוחדת (לפי התקנה בפרק ג') יכולה להחליט כן או לא. אנחנו יודעים את המקריות (או לא מקריות) בהרכב חברי ועדה ממפלגה זו או אחרת. אנחנו יודעים את המזל או חוסר המזל....

שר הדתות י. רפאל:

הכנסת תשתולל בכל שבוע.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

..... שבחירת יו"ר של ועדה מסוימת. גם השם הטוב של היו"ר תלוי בפעילות של הועדה, ואני יכול לתאר לי סדר עבודה גרוש ביותר. והיות ואני רואה לפני את התמונה הפרלמנטרית - אינני נכנס לויכוח מה יהיה על כל צו מכס.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

גם היום זה טעון אישור.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

רטרואקטיבי.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

כל צו וכל תקנה יכול כל חבר להעלות.

שר המשפטים ח. צדוק:

לא.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

כאן אמנם עושים טובה לחוקי עזר של הרשויות המקומיות, וזה יהיה קצת פרדוקסלי: תקנה שהשד מוציא לפי החוק - יכולה לעבור חת שבט הבקורת, בה בשעה שהוקי עזר של הרשויות המקומיות מלכתחילה מוצאים מתחום זה. אבל כרגע אינני מנהל מלחמה על התקנת חוקי עזר, אלא על תדמיתה של הממשלה בהתכחשות המתמדת היום-יומית.

לכן, הייתי ממליץ מאד לשר המשפטים שיותר על הפרק הזה, ומה שדיוש כאן יהיה לא במסגרת חוק יסוד, אלא במסגרת תקנון הכנסת, הבנה קואליציונית וכו', רק לא המהפכה הפרמננטית ע"י הריצה לכלי התקשורת מצד חברי הכנסת.

שר העבודה מ. ברעם:

גם אני מייעץ לשר המשפטים לא להציע את ההצעה הזאת. אני רוצה להגיד שאינני מאמין שאנחנו נוכל לקנות מחיקת סעיף של התיעצות בוועדות השונות בקשר לחקיקת משנה תמורת הסעיף הזה. אפשר רק להוסיף עליו. וגם לגופו של דבר, אני חושב ששר המשפטים טועה. אני חושב שאנחנו צריכים להיות מעונינים שחקיקת המשנה תהיה באישור הוועדות השונות של הכנסת. כי למען האמת, לעתים קרובות בעת החקיקה בכנסת אנחנו נתקלים בקשיים גדולים מאד, קואליציוניים או אחרים, ורוצים להשאיר זאת לחקיקת המשנה. אינני יכול לתאר לעצמי מה היה גורל כל המדיניות הפיסקלית והמוניטרית של מדינת ישראל, אלמלא הסמכות הנוספת של ועדת הכספים לאשר את התקנות של שר האוצר. ולשר האוצר יש חוקים שיש לו בהם סמכויות כאלה להתקיף תקנות, בלי שועדת הכספים של הכנסת...

השר ג. האוזנר:

זה לא יחול לפי סעיף 8(א). אם יתקבל אישור של הוועדה - אי אפשר כבר לבטל זאת בהליך הנוסף.

שר העבודה מ. ברעם:

על זה אני מדבר. אני מציע שזה יהיה רק בהליך

הזה.

איננו יכולים גם להחעלם מכך, שדממשלה הזאת היא ממשלה קואליציונית. לא הייתי רוצה שיהיה כל כך חופש לנגח את שרי הממשלה, כפי שיכול להוצר בכנסת. כבר ראיתי מאותה סיעה הצעה מאד מאד לא חברית לגבי שר מסוים של אותה מפלגה, ולא היתה לנו ברירה אלא להסכים לדיון בכנסת, משום שנוצר באותה ישיבה רוב מפוקפק. זה קרה דוקא במפד"ל, ועם השר בורג, וזה יכול לקרות, כמו שקרה דבר שגעוני כזה עם הדו"ח לגבי התעשייה האווירית, שהמבקר עוד לא המציא אותו אלא משום שהיתה הדלפה בעתון - תבעו שועדת הבקורת של הכנסת שתכנס, וסביב זה כל כלי התקשורת כבר פירסמו מה צריך להיות בדו"ח הזה.

אני חושב, שהנוהג הקיים הזה, שדוקא הממשלה מסכימה, הוא טוב. לוועדה פרלמנטרית אין אפשרות בלי הסכמת השד לתקן את התקנות. היא יכולה לאשר אותן או לא לאשר אותן, אבל אין לה אפשרות לתקן אותן, רק אם השד מוצא כתוצאה של בירור והדברות, שיש צדק בטענות של החברים. הבחינה הזאת של החברים בוועדה המפקחת על המשד ומדריכה אותו היא המקום הטבעי של הקונפרונטציה בין הרשות המבצעת והרשות המפקחת. אני חושב שזה לטובת הענין. מבחינה ציבורית יותר טוב אם שר הפנים מתקין תקנות וועדת הפנים תמימת דעים אתו. מבחינה ציבורית זה הרבה יותר חשוב מאשר דיון כללי בכנסת, משאיש איננו יודע אפילו במה מדובר. לכן אני חושב, שהמצב שנוצר מבחינה פרלמנטרית, שהממשלה נוטה יותר ויותר להתיעצות או לאישור של הוועדות הפרלמנטריות, תואם את הצרכים. לעת עתה זה לא כל כך מפריע. ואם מותר לי להגיד כאן: לממשלה יש רוב גם בוועדות הכנסת. אם השד הנוגע בדבר חושב שהתקנות שלו כל כך חשובות....

ראש הממשלה י. רבין:

זה לא מדויק. זה לא תמיד כך.

שר העבודה מ. ברעם:

אני אומר: יש לממשלה רוב בכל הוועדות של הכנסת.

ראש הממשלה י. רבין:

תיאורטית - כן.

שר העבודה מ. ברעם:

אדוני ראש הממשלה, אני מרשה לעצמי להגיד ברוב צניעות: משנח זה המומחים ליד השולחן הם רבים, ואחד הקטנים ביניהם - גם אני. אני יודע מה נעשה בוועדות וברוב הקואליציוני של הכנסת ואני אומר: יש רוב לממשלה הזאת גם בכל ועדות הכנסת, מה שלא היה לפני צרוף המפד"ל לקואליציה, ואת זה ידענו. המצב הפרלמנטרי הזה של התיעצות או של אישור ועדות הכנסת צריך להניח את דעתנו. הוא טוב לענין, וגם טוב ששהיה בחינה ציבורית של התקנות, שהשר מציע כחקיקת משנה. לכן אני בעד השארת המצב הקיים.

השר ג. האוזנר:

לנושא שלפנינו יש שני צדדים: יש צד עקרוני ויש צד מעשי. הצד העקרוני מקורו בכך, שחקיקת המשנה מסתעפת והולכת ככל שהחוק מקיף שטחי חיים חדשים וצריך להשיב לצרכי המדינה המתפתחת. בזה אפשר להוכיח לא רק בדרך אופטית, כשמשווים את ספר החוקים הרוזה לעומת קבצי התקנות השמנים שמראים כמה גדולה ומסועפת יותר חקיקת המשנה לעומת החקיקה הראשית, אלא גם במקרים שקרו בפועל. היה מקרה אחד, שבלי תקנות אי אפשר היה להעביר את החוק (חוק כנוביץ) וצריך היה ללכת לבג"צ כדי לכפות על שרים להתקין תקנות שבלעדיהן אי אפשר היה להפעיל את החוק.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

עכשו החוק הוא ללא תקנה.

השר ג. האוזנר:

ללמדנו שחקיקה רבה נתונה בידי הרשות המבצעת. אינני בא כאן לטעון את הטענה המופרכת מיסודה של הפרדת הרשויות. אבל אם הכנסת רוצה פיקוח על מעשה החקיקה שנעשה מכוח הסמכתה - מי נתן לשר סמכות לחוקק חקיקת משנה? הכנסת. אלמלא אותו סעיף שכתוב בחוק: "השר הממונה יתקין תקנות לביצועו של

החוק", לא היה חשד יכול להתקין את התקנות. עכשו באה הכנסת ואומרת: נתנו לך רשות להתקין תקנות, אבל בוא ותראה לי את התקנות ותאפשר לי להתווכח עליהן; לא נתנו לך אפשרות רחבה כל כך כמו שנטלת לעצמך. כמובן, גם התקנות צריכות להיות במסגרת החוק; אין הן יכולות לסתור את החוק ולחרוג ממנו. אבל אנחנו יודעים מה פירושו של "ביצוע". ביצוע הוא למעשה חקיקה נוספת. זה הצד העקרוני. עכשו לצד המעשי.

יש פגם רציני בענין אישור תקנות ע"י הועדות. ראשית, יסלח לי שר העבודה - זה לא גיבוי ציבורי. הדיון בועדה הוא מאחורי דלתיים סגורות. מה שנעשה בה הוא ענין לועדה עצמה, ואין לכך הר ציבורי.

ראש הממשלה י. רבין:

כבר מזמן אין אצלנו דלתיים סגורות.

חשד ג. האוזנר:

בענינים אלה דוקא אין הדלפות. אלה דברים פרופסיונליים שנדונים בועדה. ועדת החוקה, חוק ומשפט ישבה אין-סוף ישיבות על תקנות שדחתין שר המשפטים לגבי רואי חשבון. יש נושאים אחרים, לא פחות חשובים, לועדת החוקה, חוק ומשפט לדון בהם מאשר תקנות רואי חשבון. אינני זוכר כעת, אבל לא אתמה אם מספר הישיבות עלה על 10 לעורך התקנות הללו. ובודאי שאם תהיה אפשרות לתקוף את התקנות בדרך אחרת או לדון בהן - הממשלה תהיה זכאית, כשהיא תתנגד בחוק הראשי לקבוע את אשרור התקנות ולהחלותן באישור של ועדה מועדות הכנסת, להגיד: עכשו אין צורך בכך, שהרי בלאו הכי אפשר יהיה להוריד תקנות או לבטל אותן עפ"י הקביעה בחוק יסוד החקיקה, ולכן זה יבלום ואולי אפילו יבטל את התהליך הזה.

רציתי אולי להציע לעיון דבר שאני יודע את הסיכון בו, אבל אני חושב שלמען שלמות המלאכה, מוטב שנעשה אותו: הכנסת יכולה לדחות תקנות או לא לדחות אותן. דחתה את התקנות - דחתה את כולן. כלומר, יכול להיות שיש רק תקנה אחת ויחידה, שהיא נושא לביטול הכנסת, ובגלל תקנה אחת זו תצטרך למעשה הכנסת לבטל את כל מעשה חקיקת המשנה, והענין יצטרך לחזור לשר שיהיה לו אז שיקול הרעת והברירה להתקין את התקנות שלו בלי אותה תקנה שעמדה לבירור. אני הייתי מציע, אם אנחנו כבר הולכים לענין זה, לאפשר לא רק לבטל את התקנות כולן, אלא לבטל תקנה מסוימת. כי בדרך כלל הבקורת - במידה שישנה - מתקדמת בנקודה אחת או שתיים, ואין צורך להעמיד את השר במצב כזה שהנה התקנות שלו, שהוא בודאי מצא צורך להתקין, אחרת לא היה עושה זאת, כולן בסכנה מפני שלגבי פריט מסוים הכנסת איננה רואה אתו עין בעין. לכן אני מציע ששהיה אפשרות לא רק לבטל את התקנות כולן...

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

הפרק הזה ייצור גיהנום.

השר ג. האוזנר:

.... אלא גם תקנה מסוימת.

אני רוצה להזכיר, שנמשלה קודמת (אינני בטוח שזה מחייב אותנו), הממשלה שבה כיהן שר המשפטים יעקב שמשון שפירא, הבטיחה באמצעותו לכנסת את הפיקוח הפרלמנטרי על תקנות. לא דובר כיצד, לא נקבעו פרטים, אבל הדבר הזה הובטח באופן עקרוני, בתשובה להצעות לסדר היום.

שר המשטרה ש. הלל:

זה מחייב עוד פחות מאשר ענין הגולן.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

כריב הליגות לכדורגל הכנסת מחייבת אותי בלי

חוק.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני רוצה לתמוך בהצעת שר המשפטים, אבל אני רוצה לומר מראש שאינני מוכן לעלות על הבריקדות בענין זה, ואני אומר את דברי יותר בבחינת מחשבה בקול רם.

אני חושב, שצריך לראות את השינוי המוצע לעומת המציאות הקיימת שנוצרה בפרלמנט. הויכוח הזה קיים בכנסת מיום שנוסדה, ואני זוכר זאת עוד כחבר כנסת צעיר לפני 10-15 שנה. אני חושב, שהכנסת בצדק ראתה תמיד בחקיקת משנה עקיפת הכנסת כבית המחוקקים, ולדעתי יש צדק רב בטענה זו. הכנסת מחוקקת חוקים, ובכל פעם שהיא מוותרת על סמכותה לחוקק ע"י חקיקת משנה של שרים...

שר הבריאות ו. שם-טוב:

בכל זאת, היות והדבר הזה התרחב מאד, וחקיקת המשנה היא רחבת מימדים - הכנסת בצדק קנאית וחושבת שע"י כך עוקפים אותה.

מהי המציאות שנוצרה, שאותה אני משווה לעומת השינוי? המציאות שנוצרה היא, שכמעט ואין לך חוק, שבו אתה רוצה לשמור לך זכות להתקין תקנות שלא מפנים אותך לועדה מסויימת. למשל, אני מחוקק תקנות בענין סמים, שצריכות להוסיף ברשימת הסמים האסורים. בכל סם אני צריך לבוא לועדת

השרותים, וגם להם נמאס, והם רוצים לבטל את הסמכות הזאת. יש כל כך הרבה תקנות ששרים רשאים להתקין ומפנים אותם לוועדה, שוועדות עמשו בעצמן מתחילות להתלונן שהן עמוסות למדי ואינן יכולות לדון בזה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

לא בוועדות שאני עומד אתן בקשר. ולי יש ועדה אחת, שאף פעם אין לנו בה רוב (ועדת הכלכלה). פשוט, חברינו לא מופיעים.

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

ואתה חושב, שבוועדת החינוך מופיעים? זוהי ועדה אחת, שתמיד רובצת על משרדי, והחברים לא באים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני יודע מתוך נסיוני בוועדת הכספים של הכנסת שהיא כבר לא מצליחה להקים ועדות משנה לטיפול בכל החקנות. אנחנו מטפלים עמשו בחוק ביטוח בריאות חובה, שוועדת השרותים אומרת בכל פעם "באישור הועדה", ובעצמה כבר אומרת, שכל הזמן תצטרך לעסוק רק בזה.

הפתרון המוצע שומר, איפוא, על סמכותה של הכנסת ומקל ואיננו מכביד על התהליך.

שר הפנים ושר הסעד י. בורג:

תצטרך רק ללכת לוועדה אחרת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ממילא אתה צריך ללכת. כמעט ולא נותנים לך היום להתקין תקנות. תלך אז לוועדה, ויש לך אותו רוב קואליציוני שיש לך עכשו. בסופו של דבר, אני חושב שהתהליך יהיה יותר קל. לכן אמרתי, שאני נוטה לחמוך בכך, לעומת המצב הקיים.

שר הדתות י. רפאל:

אני רואה, ששר המשפטים ראה את הנולד, שהבטיח לעצמו אפשרות יותר קלה לשנות כבר בפרק הראשון, כי ראה כבר שכאן - אם זה יתקבל לפי הצעתו - הוא יצטרך כעבור זמן לתקן, ורצה אפשרות לתקן.

אינני מדבר מתוך הנסיון המיניסטריאלי שלי, כי אני מלא צרות עוד לפני התקנות. קודם - משרד המשפטים, העוסק בכל דבר וזה לא פחות. אחר כך, ברוב התקנות אני תלוי בכלל ברבנים, ושם אני בכלל לא יכול להסתדר. לכן שום דבר כבר לא יכול להפחיד אותי. אבל אני מדבר מתוך נסיון הפרלמנטרי.

מה זאת אומרת בכלל "תקנות"? את התקנות אנחנו צריכים לראות כמכשיר עבודה. בכלל אינך יכול לעבוד אם אין לך אפשרות להתקין תקנות לצורך עבודתך. עי"כ תהיה תלוי בכנסת בכל, וזה יהיה גיהנום כזה, שאינכם יכולים לתאר לעצמכם. יום-יום יסחבו אותנו, לצורך ושלא לצורך; יש לך רוב - אז תגייס רוב.

שנית, אינני מבין מה זה שייך בכלל לחוק יסוד. נשמיט את זה מחוק היסוד. אם צריך להגביר את הפיקוח הפרלמנטרי על חקיקת המשנה - נדון כיצד לעשות זאת בשיקול דעת. לפעמים החוק עצמו אומר "רק באישור הוועדה".

שר העבודה מ. ברעם:

בלי "רק". "באישור הועדה".

שר הדתות י. רפאל:

"באישור", פירושו "רק".

אני מזהיר את חברי הממשלה מפני הסכוכת בעבודה היום-יומית. ולעת עתה אנחנו מסתפקים במה שיש. אם יעלו רעיונות טובים להגביר בדרך כלשהי - בבקשה. בכל אופן, אני מציע לא לעשות זאת באמצעות חוק יסוד, ולא עמשו, אלא הרבה יותר תוך שיקול דעת.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

שר המשפטים פתח ואמר, שהועדות מתנות יותר ויותר חקיקת תקנות באישור הועדה. זה נקרא אמנם "פיקוח על הכנסת", אבל כאן מוצע למעשה ליטול מן הכנסת ומועדות הכנסת אותן הזכויות של פיקוח שהן מעניקות לעצמן, של אישור. במקום אישור יש כאן רק אפשרות של ביטול. ואני רוצה להגיד לכם: עד כמה שאני מכיר את הכנסת - ויש לי נסיון פרלמנטרי - אני חושב, שהחוק הזה יזכה לקבלת פנים בלתי אוהדת, וספק אם הוא יתקבל ע"י הכנסת. אנחנו צריכים לחנך את הועדות לכך, שלא ירבו בזה, וזה לא ע"י חקיקה שלנו. אנחנו רוצים להביא את הכנסת לכך, שלא ירבו באישורים כדי להכביד על עצמה ועל החקיקה. זה יותר מסובך, אבל אני חושב שאת החוק הזה לא נצליח להעביר, והדבר איננו רצוי. גם אם הוא יתקבל - יתכן מאד שהדבר הזה עוד יכביד, כי יש כאן הזמנה לערער.

שר הדתות י. רפאל:

להתחרות בין חברי הכנסת.

חשר לקליטת העליה ש. רוזן:

למשל צריכה היום לאשר כל צו על כל פריט של מכס תוך 60 יום; כל ערבות, אלף דברים. קשה בכלל לתאר את זה. ולא הצלחנו להביא אותה לכך, שתותר על חלק מסמכויותיה אלו.

שר המשטרה ש. הלל:

הענין הזה ככל שהוא נראה קל-ערך, אני חושב שהוא נוגע בשרשי הבעיה של דמות המשטר הפרלמנטרי-דמוקרטי שאנחנו רוצים לקיים. וכשם שפעם היה ויכוח על דמוקרטיה, אם זו דמוקרטיה ישירה או דמוקרטיה ע"י נציגים - אני חושב שאנחנו מנהלים כאן כבר ויכוח האם את המשטר הפרלמנטרי-דמוקרטי אנחנו מנהלים ע"י הכנסת עצמה, כלומר: היא מפעילה את המערכת כולה, או שלפי הבנתה אנחנו מטילים סמכויות על אנשים, קובעים להם בכנסת את החוקים ואת המסגרת, ומעבירים אותם תחת שבט הבקורת. כי אם כל דבר ייקבע ע"י ועדות בהרכב זה או אחר, והצבעות בכנסת בהרכבים מקריים - אני צופה שכל אחד מאתנו יצטרך לשבת באופן קבוע בכנסת.

שר הדתות י. רפאל:

ולגייס לו רוב.

שר המשטרה ש. הלל:

ונגיע למצב, שבמקום שהכנסת קובעת את החוקים ובמסגרת החוקים היא נותנת סמכות לשרים ומעבירה גם אותם וגם את הממשלה תחת שבט הבקורת - נעמוד במצב שלמעשה הכנסת וועדותיה בצורה מתמדת יישבו לקבוע את כל חקיקת המשנה.

אינני מתפלא על מה שהביע כאן השר האוזנר, כביכול בפליאה, שספר החוקים יחסית קטן ואילו ספר התקנות גדול. כי הכנסת צריכה לקבוע את המערכת, את המסגרת. וצא וחשוב אם אותה כנסת כפי שאנחנו מכירים אותה עוד צריכה לשבת ולעסוק בכל אחת מן התקנות הללו.

השר ג. האוזנר:

למטרה זו יש "UNDER-SECRETARY" בארצות אחרות.

שר המטרה ש. הלל:

אני רוצה לומר מה תהיה דמותן של כל התקנות הללו, כשהן צריכות למעשה להקבע אם במליאה או באחת מוועדות הכנסת לצורך שינוי או ביטול.

הוזכרו כאן חוקים שלא ניתן היה לבצעם בהיעדר תקנות. אני במקום השר האוזנר לא הייתי נתלה דוקא בחוק כנוביץ, כי זוהי דוגמא של חוק שאמנם נתקבל בכנסת, ואין יכולת לבצע אותו. חוק - נניח. אבל משתחיל לקבוע תקנות, ומדובר כאן לא בקביעת תקנות אלא בביטול תקנות - אתה קובע תקנות ובא משהו ואומר: אני מתנגד לחלק אחד מהתקנה, ואז אתה נשאר תקוע עם חוק בלי תקנה, ואינך יכול לבצע את הענין מכל וכל.

ואני רוצה לומר: החוק קובע את המסגרת, את ההתייחסות, את הנורמות. התקנה קובעת מה צריכה האדמיניסטרציה לעשות מהיום למחר. למי יש הכלים לעשות זאת? לועדה או למליאה? אולי במקום שרים ינהלו בכלל את המשדדים יושבי ראש הועדות? ע"י כך נחסוך את הכפילות המיותרת.

לכן אני נשאר נאמן לעקרון, שהכנסת היא הנבחרת, היא הקובעת את החוקים ונותנת את הסמכות בידי השרים, היא מעבירה אותם תחת שבט הבקורת יום-יום, שעה-שעה, והיא נותנת להם לפעול. הפיתוי שהביא לנו שר המשפטים, שאולי ייחלש התיאבון של חברי הכנסת והועדות מלומר: תעבירו את חקיקת המשנה דרך הועדות - זאת, במקרה הכי טוב, הנחה שאיננה עומדת בשום מבחן.

שר התיירות מ. קול:

התיאבון יכול גם לגדול.

שר המשטרה ש. הלל:

אני מודה לשר התיירות, שהוא מומחה בענייני תיאבון. הרבר יכול להביא גם לכך, ואז הכל שמח שמחה גדולה מאד. ואם התרופה שמביא לנו שר המשפטים לכך, שהכנסת או הועדות לא יתערבו יותר מדי בחקיקת משנה זו היא התרופה הזאת שהוא מציע - זה מזכיר לי את הפתגם הערבי האומר, שאפשר למות לא רק מהמחלה, אלא גם מהתרופה; התרופה הזאת באה רק להחמיר את המחלה.

לכן אני מציע לנו שננהג בעניין זה לא רק לפי המודות השונות המשתנות לבקרים. מטילים עלינו תפקיד - אנחנו צריכים למלא אותו ולעמוד במבחן הכנסת. אינני מסכים לפשרה של השר האוזנר, שאפשר לתקן רק חלק מהתקנה, להוציא סעיף אחד מן החקנה שבו אתה מתנגד. או יש לך גם חוק, גם תקנה - ואינך יכול להפעיל כלום. לכן, או שמפעילים את המערכת ע"י המחלה, או ע"י הכנסת וועדותיה.

היועץ המשפטי לממשלה א. ברק:

השאלה הזאת היא באמת הבעיה היסודית ביותר, כפי שאמר השר הלל, והיא עוסקת בבקורת הפרלמנטרית על חקיקת המשנה, וההצעה כאן היא הצעת פשרה.

יש גורסים: איננו רוצים התערבות הפרלמנט בחקיקת משנה, שהיא רק ביצוע. אבל מכיוון שאנחנו צופים שאם לא נעשה כלום, תגבר הנטייה להעביר הכל לוועדות לדיון ענייני לפני שהתקנה באה לתוקף - אנחנו מציעים כאן תרופה בדרך שתמנע את התופעה השלילית הזאת. הגישה העקרונית הזאת היא שלילית לפיקוח פרלמנטרי, וההצעה נראית כהצעת פשרה.

תיתכן כמובן גישה אחרת, לפיה העובדה שיש לנו בכל שנה פי עשרה חוקי משנה יותר מחקיקה ראשית איננה רק משום שחקיקת משנה עוסקת בביצוע ואילו חקיקה ראשית רק בקביעת נורמות כלליות. מבחינה פונקציונלית חקיקת משנה במידה רבה מבצעת קביעת הסדרים ראשוניים, ולא רק ביצוע. ואם לוקחים את הדבר הזה לקצהו ההגיוני - קצהו ההגיוני הוא ההצעה של השר ברעם: שכל תקנה לפני שנכנסת לתוקף תלך לוועדה ותקבל את אישורה.

באה ההצעה הזאת ואומרת: אנחנו מכירים בצורך בפיקוח פרלמנטרי, אבל לא רוצים להרחיק לכת עד כדי כך. באותם חוקים שכבר היום יש בהם קביעה שדרוש אישור הועדה לפני כניסה לתוקף - הדבר ישאר. אבל אומרים, שבחוקים החדשים שבהם הדבר לא ייאמר, לפחות יהיה הפיקוח הפרלמנטרי הזה. זאת הנטיה בכל העולם; זאת הנטיה גם במדינת ישראל.

למשל, חוק יסוד משק המדינה, שנחקל רק לאחרונה ע"י הכנסת. נקבע עם במפורש שכל הטלת אגרה או מס אינם מעוגנים בחוק, אלא בחקיקת משנה, ויש לנו עשרות ומאות מקרים כאלה, שחייבים להביא לכנסת או לוועדה

לאישור.

לכן, אם הכנסת קיבלה זאת, וזוהי הצעה שלא באה משום הצעת הממשלה אלא משום דרישת הכנסת - אני משוכנע שתבוא דרישה לפיקוח פרלמנטרי. וההצעה כפי שמוגשת עכשו היא הצעת פשרה, שאחרת עשויה להתקבל הצעה שלאחדים היא תהיה טובה ולאחרים לא טובה, שכל חקיקת משנה תבוא לאישור, לפני התקנתה, לוועדה פונקציונלית.

שד התיירות מ. קול:

אני נגד הפשרה הזאת, ואני רוצה להסביר מדוע: אולי הפשרה הזאת טובה בשביל ממשלה של מפלגה אחת, לא למשטר קואליציוני שלנו כפי שהוא בנוי בישראל, שבו יש אחר כך מצליף שקובע כיצד להצביע. הממשלה צריכה לתפקד, והחוק הזה יביא לשיתוקה. אינני יודע איזו טובה תצמח מכך לדמוקרטיה בישראל. בלאו הכי יש אצלנו סחבת איזמה, שהאזרח מתלונן עליה יום-יום. מדינה צעירה, של 28 שנים, וכבר העלתה כל כך הרבה חלודה וכבלים, שאין במדינות ותיקות. ע"י כך נגיע לכך, שהממשלה בכלל לא תוכל לתפקד. הממשלה צריכה לפעול, והכנסת צריכה לפקח עליה. אם היא לא טובה - תביע לה אי-אמון.

אני מבין את הכוונה הטובה של היועץ המשפטי. אבל כוונות טובות מובילות לפעמים ישר לגיהנום.

אדוני היועץ המשפטי, אני מבין מה שאתה אומר, אבל אני אומר לך שאצלנו פירוש הדבר שיתוק הממשל. זה מה שהדבר יביא במציאות הישראלית, וזה לא ישרת את הדמוקרטיה. אני בעד דמוקרטיה בריאה, אני בעד זה שהכנסת תהיה פעילה וחבקר את הממשלה. אבל אני חושב, שצריך לתת לממשלה לפעול.

השר ג. האוזנר:

ההצעה היא, שעד שלא בוטלה התקנה - היא קיימת.
רק משהכנסת ביטלה אותה, היא מבוטלת.

שר התיירות מ. קול:

תהיה תחרות בין חברי הכנסת.

שר המשפטים ת. צדוק:

אני חושב שהנושא איננו נושא לעליה על בריקדות,

לא בעד ולא נגד.

השר ג. האוזנר:

נכון.

שר המשפטים ת. צדוק:

דבר שני: אני חושב, שהנושא הזה שייך מהותית לחוקי היסוד. חוק יסוד חקיקה, הקובע את סדרי החקיקה הוא המקום המתאים לקבוע - במידה שרוצים לקבוע - את דרכי הפיקוח הפרלמנטרי על חקיקת המשנה. אפשר להגיד: אין צורך בכל, ואז מוחקים. אבל אינני מקבל את ההפניה למקום אחר. "כאן רודוס - כאן צריך לקפוץ", או לא לקפוץ.

מה שמוצע כאן הוא למעשה ההסדר הקיים לגבי פיקוח על חקיקת משנה בפרלמנט הבריטי. כך הוא נוהג. שם יש מקרים מועטים, שבהם יש צורך באישור מוקדם. אבל לגבי המרחב הגדול של חקיקת משנה - הסידור הנהוג הוא

הסידור הזה.

שר התיירות מ. קול:

אבל שם יש ממשלה של מפלגה אחת.

ראש הממשלה י. רבין:

שם יש אנגלים ולא ישראלים. זה ההבדל העיקרי.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

גם ממשלת מפלגה אחת היא קואליציה.

שר המשפטים ח. צדוק:

אני הייתי רוצה שכאשר נחליט בנושא הזה - לא נחליט מתוך הנחה שייצג אותה שר העבודה ושאני שולל אותה לחלוטין, שהשיטה של התניית חקיקת המשנה באישור פרלמנטרי היא שיטה עדיפה. לרעתו, אם נגיע - כפי שהמגמה הולכת ומסתמנת - להתנייה כולה או מרביתה של חקיקת המשנה באישור פוזיטיבי של ועדה מועדות הכנסת, זה למעשה מרוקן את כל ענין חקיקת המשנה מחוכנו. מפני שזה אומר כך: החקיקה הראשית נעשית ע"י הכנסת, וחקיקת המשנה נעשית ע"י ועדות הכנסת.

השר ג. האוזנר:

נכון. כאן השיתוק.

שר המשפטים ח. צדוק:

מבחינה פורמלית נכון לומר, שוערת הכנסת, הועדה שבסמכותה לאשר תקנות, יכולה רק לאשר או לא לאשר, היא לא יכולה לשנות. אבל למעשה המצב הוא כזה, וכל אחד מאתנו שעמד במצב זה בוועדות הכנסת מהצד הפרלמנטרי או מהצד המשלתי יודע, שההליך הוא כזה: השר מגבש את התקנות, הוא מביא אותן לפני הועדה, שם מתחיל הויכוח על כל סעיף וסעיף, ומוצעים שינויים, ובסופו של התהליך הזה יש לשר רק ברירה אחת: לוותר על התקנות, או לקבל את השינויים שהומלצו כביכול ע"י ועדת הכנסת, ולהחקיף את התקנות בצורה שהועדה גיבשה אותן.

שר התיירות מ. קול:

ולפעמים יש קומבינציות כאלו בהצבעות...

שר המשפטים ח. צדוק:

אני חושב, שזה סידור הרבה יותר גרוע מן הסידור המוצע כאן. ואגב, אני לא מבטיח לסידור הזה PLAIN SAILING בכנסת. אני יכול לתאר לי שיתאמת מה שאמר השר רוזן, שהכנסת תרצה יותר.

(עד כאן רשמה א.ב. - מכאן ל.ד.)

אני חושב, שצריך לבלום את המגמה הקיימת היום בכנסת להתנות הכל בחקיקה פרלמנטרית. והסידור הזה, כפי שאמר היועץ המשפטי, הוא סידור ביניים, שאנו לא המצאנו אותו אלא הוא היה קיים. הוא קיים בפרלמנט הבריטי למשל. ואני לא הייתי מעלה זאת על הפרק, אלמלא הבחנתי במגמה גוברת והולכת בכנסת להתנות תוקפן של תקנות באישור פרלמנטרי מראש, ואם לפני הברירה בין המוצע בדברי השר ברעם לבין המוצע כאן, שהתקנה תהיה פתוחה לבקורת פרלמנטרית ואפשרות ביטול בדיעבד, עדיפה בעיני הדרך המוצעת כאן, כדי שהממשלה תוכל לפעול.

ראש הממשלה י. רבין :

יש שתי גירסאות. גירסה אחת אומרת לכלול את הפרק כפי שהוא כאן, וגירסה שניה אומרת לא לכלול. מי בעד ההצעה לכלול? 5 בעדה. מי בעד ההצעה לא לכלול? 12 בעדה.

מ ח ל י ט י ם :

- א. (ב-13 קולות נגד 4) - לקבל את גירסה א' בסעיף 4(ב) בתזכיר-הצעת החוק;
- ב. (ב-12 קולות נגד 5) - לקבל את גירסה ב' בפרק ג' בתזכיר-הצעת החוק;
- ג. לאשר בכפוף לעיל את תזכיר-הצעת חוק יסוד: החקיקה. הצעת החוק שתנוסח, תוגש מיד לכנסת.

13. תזכיר-הצעת חוק שרות עבודה בשעת חרום (תיקון מס' 3), תשל"ה-1975

שר המשפטים ח. צדוק :

סעיף זה נוגע בעצם לשר העבודה, אבל אני מביא זאת מועדת חקיקה. ובכן, המצב החוקי היום במסגרת חוק שרות העבודה בשעת חרום הוא, שמקסימום ימי האימון שאפשר להטיל על אדם לצורך הכשרת כוח אדם לשרות העבודה בשעת חרום הוא שלשה ימים בשנה. אך מלחמת יום הכיפורים - כך אני למד ממה שהוצג בפני ועדת השרים לענייני חקיקה ע"י אנשי משרד העבודה - הראתה שהמקסימום הזה אינו מספיק כדי להכשיר בימי רגיעה יחסית כוח אדם לשעת חרום. לכן, הועלתה הצעה להעלות זאת ל-12 יום. אנו, בוועדת השרים לענייני חקיקה, לא רצינו ללכת

לשינוי כל כך מרחיק לכת ושאלנו האם אפשר להגדיר את המקצועות הספציפיים שבהם דרוש השינוי הזה. משרד העבודה, בסופו של דבר, קיבל גישה זו, ומה שהוחלט בוועדת השרים לעניני חקיקה, על דעת הכל הוא, שבדרך כלל נשאר מקסימום של שלשה ימי עבודה כפי שזה עכשו, אבל לגבי שורה של מקצועות מסוימים שבהם הנסיון הוכיח שיש צורך ביותר, אפשר להגיע עד ל-12 יום. והמקצועות הם: נהגי משאיות, אחיות ואחים בחזרי ניתוח, רופאים מרדימים, עובדים בפיוזיותרפיה, בעלי מקצועות עזר רפואיים, כמו מכשירנים וטכנאי רטנגן, עובדי מנוף ובתי מלאכה בנמלים, עובדי רשת החשמל ועובדים במקצועות המתכת עבור היצור הבטחוני.

זה נחקבל על דעת כל חברי ועדת השרים לעניני חקיקה, אבל כולנו החלטנו, כי בשים לב לחשיבות השינוי אשר בא להטיל על אזרחי ישראל מעמסה נוספת, נביא ענין זה, לפני שיוגש לכנסת, לאישור הממשלה. הנושא מובא כאן על דעת כל חברי ועדת השרים לעניני חקיקה והעניף דחוף, כי הוא מובא לצורך הכשרת עובדים בימי רגיעה לזמן חרום.

ראש הממשלה י. רבין:

האם יש מישהו שמחונגד?

שר העבודה מ. ברעם:

אני רוצה להעיר, כי נהיה רשאים להרחיב את הרשימה על עוד ענפים ובאישור ועדת העבודה של הכנסת - וזו הצעת שר המשפטים.

מ ת ל י ט י ם :

לאשר החלטה מס' חק/88 של ועדת השרים לעניני חקיקה מיום י"ח באלול תשל"ה (25.8.75), לענין חיקון סעיף 11 לחוק שרות העבודה בשנת חרום תשכ"ז-1967 כדלקמן:

א. סעיף 11 לחוק העיקרי יתוקן כך, שלגבי מקצועות או סוגי עובדים המפורטים בתוספת, יהיה מקסימום של תקופת האימון שנים-עשר יום בשנה, במקום שלשה ימים בשנה; שר העבודה, באישור ועדת העבודה של הכנסת, יהיה רשאי לשנות את התוספת.

ב. להלן התוספת: נהגים, סגל רפואי סיעודי, סגל רפואי טכני, סגל רפואי אקדמאי אחר, רופאים, אחיות ואחים, עובדי מנוף ובתי מלאכה בנמלים, עובדי רשת החשמל, עובדי מתכת ליצור בטחוני.

(החלטה חק/88 בשלמותה מצורפת לפרוטוקול זה כהחלטה מס' 24).

ראש הממשלה י. רבין:

קודם כל, יו"ר הכנסת קבע כינוס מיוחד של הכנסת ביום ד' הבא, בהתאם לחתימת 30 חברי כנסת מסיעת "הליכוד", כדי לדון בשני נושאים: (1) הצהרתו של שר התוך המצרי, פאחמי; (2) שכר הלימוד למיעוטי היכולת.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני לא כל כך מבין במה מדובר.

ראש הממשלה י. רבין:

גם אני לא מבין. אני פשוט מבקש להביא זאת לתשומת לב השרים ושהנהלת הקואליציה תטפל בנושא.

ישיבת הממשלה תתקיים ביום ג' ולא ביום א', בשעה

10.00 בבוקר.

14. נסיעות שרים

ראש הממשלה י. רבין:

מקריא את הצעת ההחלטה כלשונה.

מחליטים:

א. לאשר את נסיעת שר הדתות לחופשה ולביקור רשמי בקהילות היהודיות ברומניה, למשך שלשה שבועות, החל ביום י"ב בתשרי תשל"ו (17.9.75). שר הפנים ימלא את מקום שר הדתות, בעת העדרו מהארץ.

ב. לאשר את נסיעת שר המסחר והתעשייה לארצות הברית, בעניני משרדו, למשך כשבועיים, החל ביום י"ב בתשרי תשל"ו (17.9.75). שר החקלאות והחקשורת ימלא את מקום שר המסחר והתעשייה, בעת העדרו מהארץ.

ג. לאשר את נסיעת שר התיירות לסקוטלנד להשתתף בכנס האינטרנציונל הליברלי וללונדון, בעניני משרדו, למשך כעשרה ימים, החל ביום י"ח בתשרי תשל"ו (23.9.75). השר ג. האוזנר ימלא את מקום שר התיירות, בעת העדרו מהארץ.

ד. לאשר את נסיעת שר הבטחון לארצות הברית ולקנדה, בעניני משרדו, ובשליחות המגבית למשך משבוע ימים, החל ביום י"א בתשרי תשל"ו (16.9.75). ראש הממשלה ימלא את מקום שר הבטחון, בעת העדרו מהארץ.

15. מכירת נשק

ראש הממשלה י. רבין:

ב. לאשר מכירת 250 תת-מקלעים מסוג "עוזי" לחברה אמריקאית "אינטראם". ערך המכירה הוא 44,000 דולר ומשרד החוץ מסכים לביצועה.

ג. לאשר מכירת 103 תת-מקלעים מסוג "עוזי" לממשלת איראן. ערך המכירה הוא 18,000 דולר ומשרד החוץ מסכים לביצועה.

ד. לאשר מכירת 15 תת-מקלעים מסוג "עוזי" לחברה אמריקאית L.E.S. ערך העסקה הוא 2,250 דולר ומשרד החוץ מסכים לביצועה.

מ ת ל י ט י ם :

ב. לאשר מכירת 250 תת-מקלעים מסוג "עוזי" לחברה האמריקאית "אינטראם".

- ג. לאשר מכירת 103 תת-מקלעים מסוג "עוזי" לממשלת איראן.
- ד. לאשר מכירת 15 תת-מקלעים מסוג "עוזי" לחברה אמריקאית L.E.S.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת